

Beleidsmonitor aartsbisdom Utrecht 2008

Rapport nr. 587

maart 2009

dr. Ton Bernts
drs. Sylvia Grevel

Kaski
onderzoek en advies over religie en samenleving

Toernooiveld 5
6525 ED Nijmegen
Postbus 6656
6503 GD Nijmegen
tel. 024 - 365 35 31
fax 024 - 365 34 85
www.ru.nl/kaski
info@kaski.ru.nl

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding.....	5
1.1	Aanleiding en doel.....	5
1.2	Onderzoeksvragen.....	5
1.3	Onderzoekopzet en methode	5
1.4	Respons	6
1.5	Rapportage.....	6
2	De stuurgroep van het parochieverband.....	7
2.1	Stand van zaken rond de vorming van stuurgroepen	7
2.2	Beleid en beleidscommunicatie	7
2.3	Parochiesecretariaat.....	11
2.4	De kerkgebouwen.....	12
2.5	De communicatie van het parochieverband.....	13
2.6	Mening ten aanzien van de monitor	14
3	Het team binnen het parochieverband.....	15
3.1	Samenstelling en functioneren van de teams.....	15
3.2	Ondersteuning van het team.....	21
3.3	Twee exemplarische voorbeelden hoe het beleid gestalte krijgt.....	27
4	De profielen	31
4.1	Stand van zaken rond de profielen	31
4.2	Profielspecifieke activiteiten	34
4.3	Nieuwe initiatieven in het kader van het missionaire beleid	37
4.4	Ondersteuning van de profielhouders.....	40
5	Conclusies	45
5.1	Stuurgroepen en besturen: algemeen beleid en organisatie	45
5.2	Teams en pastoraal beleid.....	46
5.3	Functioneren van de profielen.....	47

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Het aartsbisdom streeft naar de uitvoering van een missionair beleid door parochies en parochieverbanden. Daartoe zijn diverse maatregelen genomen zoals teamvorming en gestructureerde samenwerking van parochies in parochieverbanden. Voor 2010 is een fusie van de parochies binnen één parochieverband voorzien. Daarnaast zijn praktische pastorale beleidslijnen op diverse terreinen ontwikkeld. Het aartsbisdom wenst dit beleid, middels een monitor, regelmatig te evalueren.

Het doel van de monitor is dan:

inzicht geven in de mate waarin de parochieverbanden binnen het aartsbisdom het beleid van het aartsbisdom kennen en uitvoeren, evenals een beoordeling van de kwaliteit en effectiviteit van dit beleid.

De ontwikkelde monitor maakt een continu monitoringsproces mogelijk.

In 2006 zijn de uitvoering van het bisdombeleid, de effecten en de daaraan ten grondslag liggende processen in de parochieverbanden (of gefuseerde parochies) voor de eerste maal geanalyseerd. In het najaar van 2008 is een tweede monitor uitgevoerd. De resultaten van dit onderzoek worden hier beschreven. Op veel onderdelen zal er een vergelijking tussen 2006 en 2008 plaatsvinden zodat ontwikkelingen duidelijk in beeld komen. Daarnaast zijn er in 2008 ook een aantal nieuwe vragen gesteld.

1.2 Onderzoeksvragen

De monitor is toegespitst op de volgende drie aandachtspunten:

1. Beleidsvorming en interne organisatie in de parochieverbanden
2. Profilering van de pastores
3. Differentiatie, innovatie en missionair karakter van het pastorale aanbod

1.3 Onderzoeksopzet en methode

Aan alle 46 parochieverbanden binnen het aartsbisdom is een uitgebreide, uit meerdere modules bestaande digitale vragenlijst op de website van het Kaski toegezonden. Per parochieverband zijn er zes vragenlijsten ontwikkeld: een voor de stuurgroep, een voor het team als geheel en vier vragenlijsten voor de profielhouders liturgie, catechese, diaconie en gemeenschapsopbouw. In overleg met het

aartsbisdom is ervoor gekozen om alle teamleiders van de parochieverbanden per mail van het onderzoek op de hoogte te stellen. De mail bevatte tevens een unieke code, waarmee op de website van het Kaski de vragenlijsten konden worden opgeroepen en ingevuld.

1.4 Respons

Het onderzoek vond plaats tussen september en december 2008. De respons was beter dan in 2006, en ligt, al naar gelang de informant, tussen de 67% en 80% van de parochieverbanden.

tabel 1.1 Respons parochieverbanden (N=46)

	<i>aantal</i>	%
team	37	80
profielhouder gemeenschapsopbouw	35	76
profielhouder liturgie	34	74
profielhouder catechese	32	70
stuurgroep	32	70
profielhouder diaconie	31	67

1.5 Rapportage

Achtereenvolgens worden de resultaten besproken van stuurgroep, pastoraal team en de verschillende profielhouders. Bij de interpretatie van de resultaten dient het volgende voor ogen gehouden te worden:

- a. In het onderzoek zijn vragen gesteld over de ondersteuning door bisdom en dekenaat. Gezien de opheffing van de dekenaten en de reorganisatie binnen het bisdom, zijn deze vragen feitelijk achterhaald dan wel in een ander daglicht komen te staan, en worden ze in dit rapport dan ook niet gerapporteerd.
- b. In de tabellen en figuren worden voor de overzichtelijkheid percentages gebruikt. Daarbij dient goed voor ogen gehouden te worden dat het steeds om kleine aantallen respondenten gaat, tussen de 30 en 37. Kleine procentuele verschillen zijn dan ook niet relevant. In de rapportage wordt uitsluitend aandacht geschonken aan grote verschillen.

2 De stuurgroep van het parochieverband

2.1 Stand van zaken rond de vorming van stuurgroepen

De inzet van het aartsbisdom is om de nieuwe parochieverbanden stapsgewijs toe te laten werken naar een fusie in 2010. Gemiddeld bestaan de parochieverbanden uit zeven parochies die zijn samengevoegd. Op dit moment heeft 69% van de parochieverbanden een stuurgroep en 16% een bestuur. De overigen zijn in proces of hebben een andere vorm. De situatie is min of meer gelijk aan die in 2006.

2.2 Beleid en beleidscommunicatie

Het beleid van het aartsbisdom is vastgelegd in de map *Op weg ... naar missionaire geloofsgemeenschappen* en de map *Op weg naar 2010*. Centraal staan het samenwerken en profileren in het parochiepastoraat. In deze paragraaf wordt beschreven of de parochies gebruik maken van deze mappen, wat hun waardering is ten aanzien van de inhoud van de map en hoe zij van hun kant het beleid met groeperingen binnen het parochieverband communiceren.

2.2.1 Bekendheid met het beleid

tabel 2.1 Gebruik van beleidsdocumenten mbt het diocesaan beleid, door stuurgroepen in 2006 en 2008 (% geregeld of vaak)

	2006	2008
Map <i>Op weg naar 2010. Informatiemap over samenvoeging van parochies.</i>	-	81
Onderdelen van de map		
<i>Op weg ... naar missionaire geloofsgemeenschappen</i>		
Het parochieverband	58	65
Parochiesecretariaat	54	55
De pastoraatsgroep	46	45
Gebouwen en financiën parochieverband	-	45
Pro Deo, Vrijwilligersbeleid	-	42
Op weg naar missionaire geloofsgemeenschappen	27	39
Geef uw gebouw toekomst	19	32
Jongerenpastoraat	-	29
Op weg naar een zichtbare eenheid	-	10
Leven onder de belofte	4	3
Ita missa est	-	3

Opvallend is de hoge score van de nieuwe map *Op weg naar 2010. Informatiemap over samenvoeging van parochies.* Van de stuurgroepen gebruikt 81% dit beleidsdocument regelmatig of vaak.

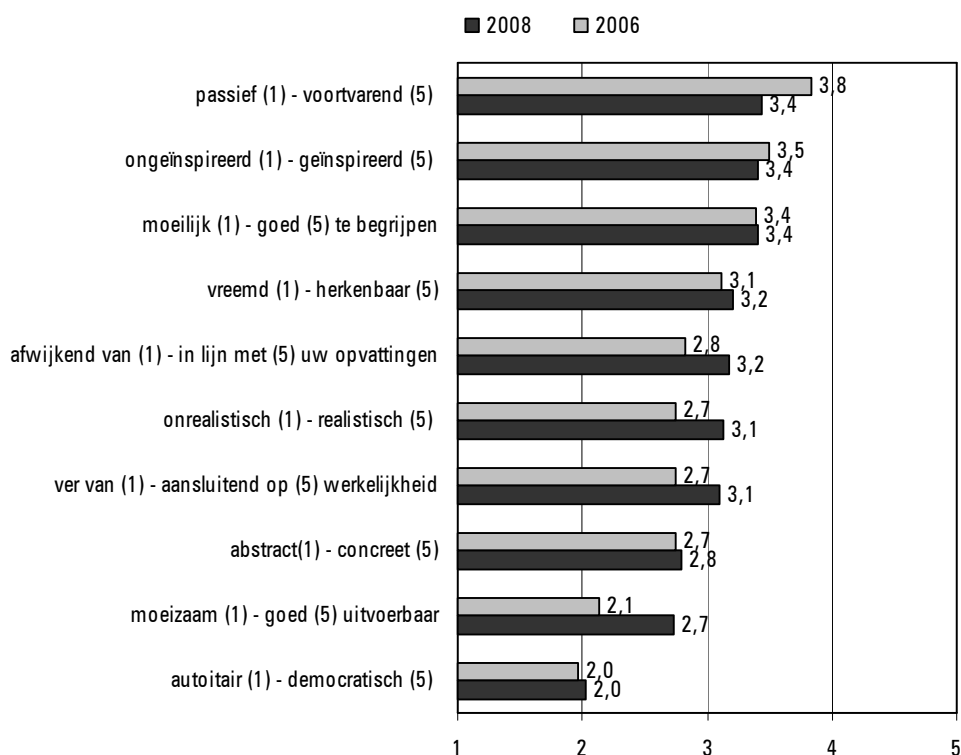
Kijken we naar de verschillende onderdelen in de map *Op weg ... naar missionaire geloofsgemeenschappen*, dan blijkt dat de onderdelen die te maken hebben met de middelen die nodig zijn om het pastorale beleid te realiseren (personeel, financiën, gebouwen), redelijk gebruikt worden, soms iets meer dan in 2006. Het hoogst scoren 'het parochieverband' en 'parochie-secretariaat', het laagst 'geef uw gebouw toekomst'.

De onderdelen die meer gericht zijn op het pastorale beleid zelf (in de tabel vanaf jongerenpastoraat) worden niet of nauwelijks gebruikt, met uitzondering van het onderdeel over jongerenpastoraat.

2.2.2 Waardering van het diocesaan beleid

figuur 2.1 Waardering beleid aartsbisdom (gem. score)

Op de vraag naar de mening over de uitgezette beleidslijnen in de mappen zien we dat de gemiddelde waardering veelal rond de waarde 3 (neutraal) ligt. Dit geeft ook aan dat de meningen per stuurgroep (en wellicht ook binnen de stuurgroep) verschillen.

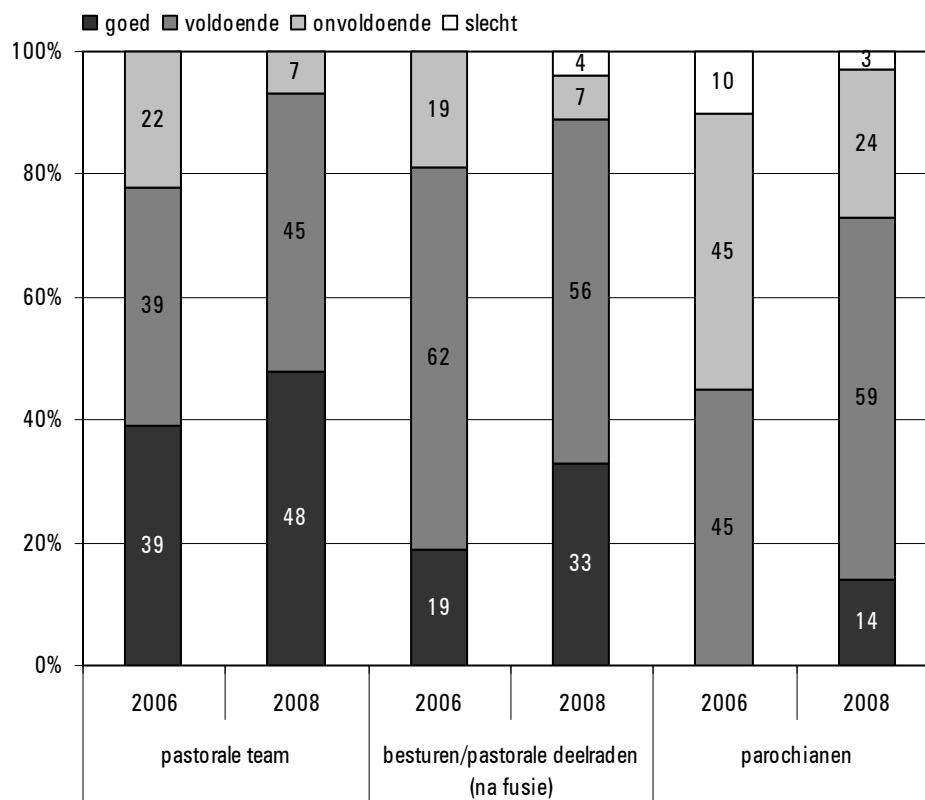
Over het algemeen is de waardering 3,0 en daarmee nagenoeg identiek aan 2006. Bij drie aspecten is er nog sprake van een overwegend negatief oordeel (in 2006 bij 6 aspecten). Dit betreft de ervaring van het diocesaan beleid als eerder abstract dan concreet, eerder moeizaam dan goed uitvoerbaar en eerder autoritair dan democratisch.

Voorals de waardering over de uitvoerbaarheid is gestegen ten opzichte van de vorige meting, namelijk van 2,1 naar 2,7, weliswaar nog steeds gemiddeld iets aan de negatieve kant. Een negatieve ontwikkeling betreft de daling in de waardering over de voortvarendheid van het beleid. In 2006 scoorde men hier nog 3,8 terwijl dat in 2008 is teruggelopen naar 3,4.

In de toelichting wordt door een aantal stuurgroepen aan het hier geschetste beeld nog toegevoegd dat men een goede presentatie en onderbouwing van het beleid mist. Ook vindt men de communicatie onvoldoende erop gericht om een breed draagvlak bij de parochies te creëren.

2.2.3 Interne beleidscommunicatie

figuur 2.2 Tevredenheid van stuurgroepen over beleidscommunicatie met de verschillende groeperingen in het parochieverband (in %)

De beleidscommunicatie met het pastorale team is in 2008 meer naar tevredenheid verlopen dan in 2006. Er is sprake van 7% onvoldoende ondersteuning, tegenover 22% in 2006.

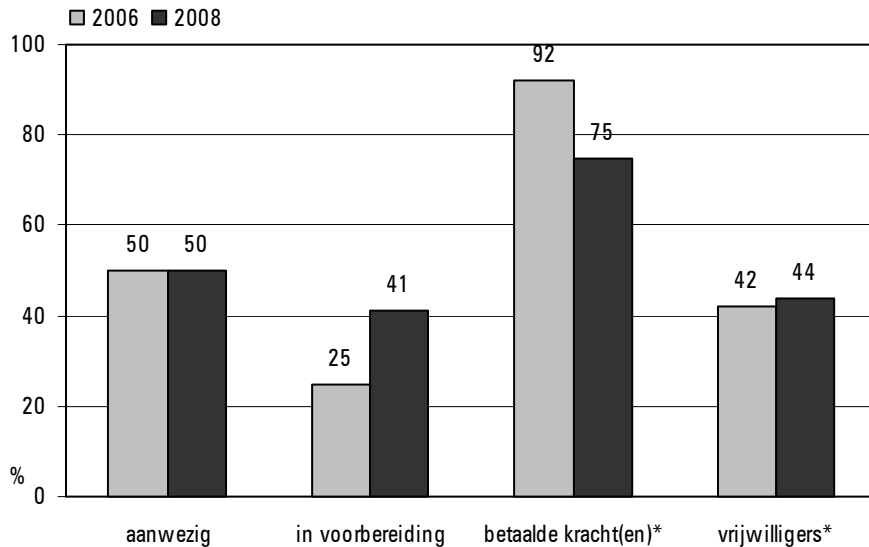
Ook de tevredenheid over de communicatie met het pastorale team, de besturen/pastorale deelraden en parochianen is toegenomen.

De communicatie met de parochianen over het beleid is sterk verbeterd. Het aandeel tevreden stuurgroepen hierover is gestegen van 45% in 2006 naar 73% in 2008.

2.3 Parochiesecretariaat

Het aartsbisdom heeft de parochieverbanden aangeraden om een centraal secretariaat te vormen op het niveau van het parochieverband. Een tweede aanbeveling was om dit op professionele wijze maar niet noodzakelijk door een betaalde kracht te laten bemensen, zodat continuïteit en kwaliteit zijn gegarandeerd.

figuur 2.3 Centraal parochiesecretariaat (in %)

* Alleen de parochieverbanden met een centraal parochiesecretariaat.

In vergelijking met 2006 zien we dat er evenveel secretariaten zijn. Wel is het aantal parochieverbanden dat voorbereidingen hiertoe treft, toegenomen.

Uit de vragenlijst kwam tevens naar voren dat er gemiddeld bijna voor 0,5 fte een betaalde kracht op het secretariaat werkt. Tevens geeft men aan dat de vrijwilligers op het secretariaat bijna altijd een vaste groep is.

De bereikbaarheid van het secretariaat en de ondersteuning die zij bieden aan het team en de stuurgroep hebben, evenals in 2006, heel hoog gescoord. Alleen de fysieke bereikbaarheid wordt iets minder gewaardeerd (-6%). Verder wordt de ondersteuning aan de stuurgroepen iets lager gewaardeerd terwijl de ondersteuning van het team door het parochiesecretariaat met hetzelfde percentage is gestegen.

2.4 De kerkgebouwen

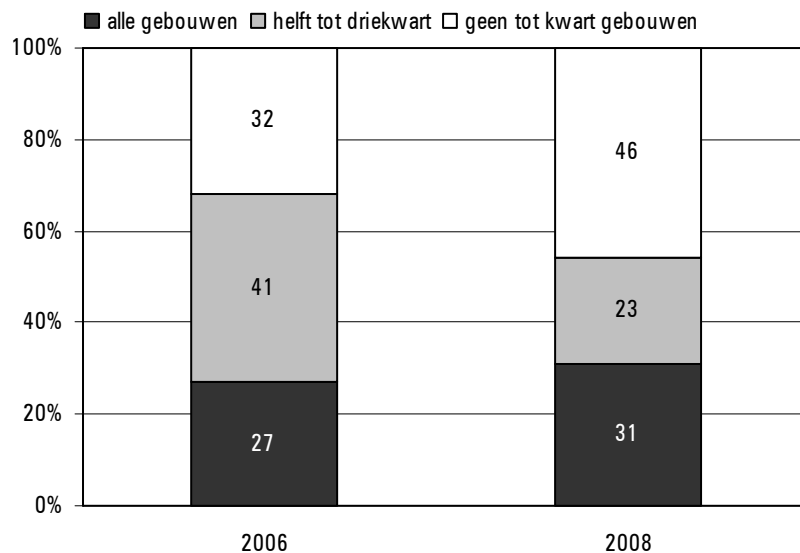
tabel 2.2 Gebruik kerken (gemiddeld aantal per parochieverband)

	gemiddeld aantal	
	2006	2008
in gebruik voor devotie of bezoek passanten*	4	4
in gebruik voor evenementen en verhuur (bv. concert, tentoonstelling)	2	3
in gebruik voor activiteiten op het gebied van gastvrijheid	1	3
in gebruik voor activiteiten op het gebied van kunstzin en educatie	1	2
in gebruik om onderdak te bieden aan andere instellingen	1	1
gemiddeld aantal kerkgebouwen	6,5	7,1

* In 2006: 'in gebruik voor activiteiten op het gebied van bezinning en gebed'

Gemiddeld telt een parochieverband circa 7 kerkgebouwen tot een parochieverband. Buiten de vieringen wordt 63% van de kerken gebruikt voor devotie en bezoek door passanten, 44% voor concerten en tentoonstellingen, 43% voor gastvrijheid, 32% voor kunst en 14% voor onderdak aan andere instellingen. In 31% van de parochieverbanden zijn er nog andere activiteiten (schoolbijeenkomsten, noodopvang). Deze percentages zijn veelal iets hoger dan in 2006. Daarbij zij wel aangetekend dat over de frequentie van het aangegeven gebruik geen gegevens bekend zijn. Het kan dus gaan om incidentele gebeurtenissen.

figuur 2.4 Deel van kerkgebouwen waarvan mogelijkheden voldoende worden benut (in %)

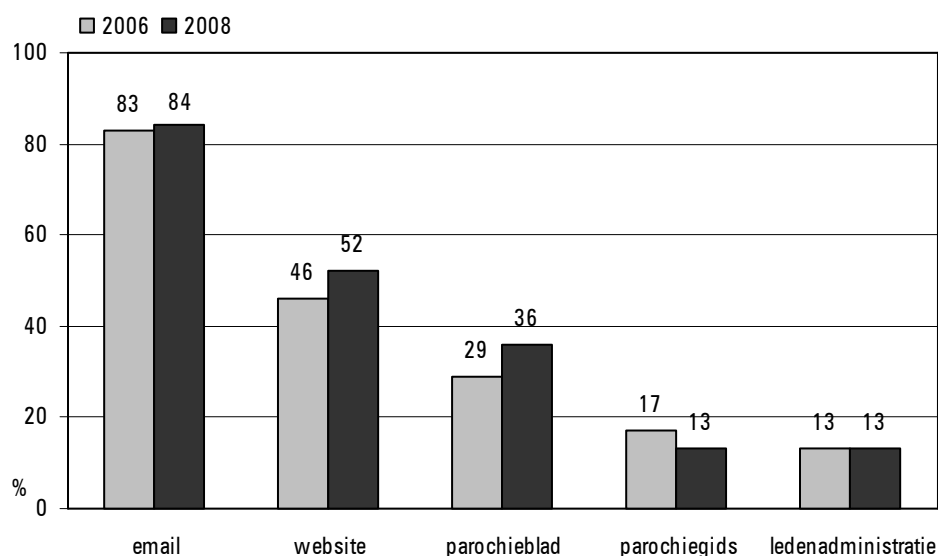
Over de benutte mogelijkheden van de kerkgebouwen is men minder tevreden. In 2006 vond 68% van de stuurgroepen dat minimaal de helft van de gebouwen voldoende werd benut, in 2008 nog maar 54%.

In een toelichting gaven 21 van de 32 stuurgroepen meer inzicht in de achtergronden van de benutting van de gebouwen. Veel gebouwen worden alleen voor vieringen gebruikt. Er worden meer mogelijke benuttingen gezien, maar het ontbreekt aan de mogelijkheid tot openstelling op uren naast die waarop de vieringen plaatsvinden. Zo signaleert men nieuwe mogelijkheden op het gebied van kunst en cultuur.

Er wordt ook gepleit voor behoud van kerken die niet volledig worden benut. Dit is noodzakelijk voor de gemeenschapsvorming en om minder mobiele ouderen tegemoet te komen.

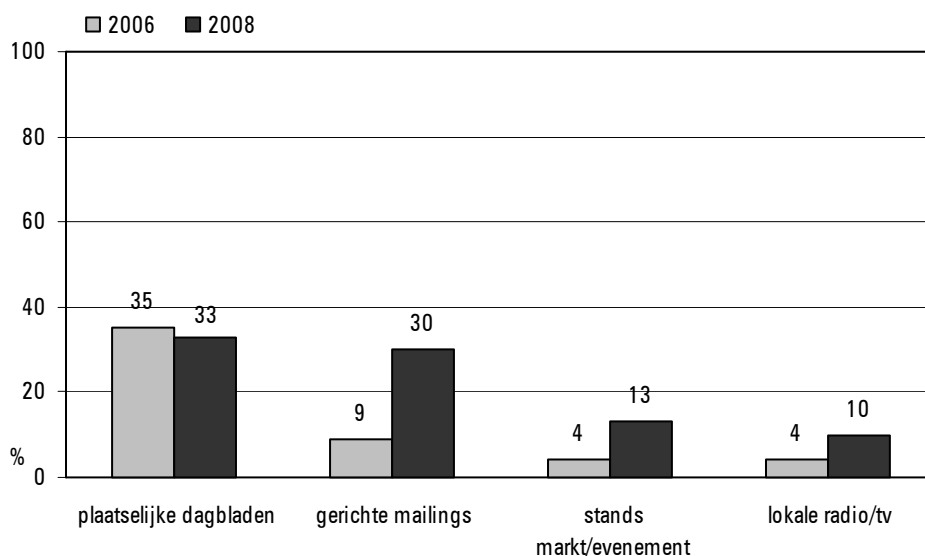
2.5 De communicatie van het parochieverband

figuur 2.5 Aanwezigheid communicatiemiddelen op niveau parochieverband (in %)

De bereikbaarheid per email van de parochieverbanden is groot: 84% van de parochieverbanden beschikt over een centraal emailadres. Een website heeft meer dan helft van de parochieverbanden (52%), een gezamenlijk parochieblad iets meer dan een derde en een gezamenlijke parochiegids heeft 13%. Een centrale ledenadministratie heeft, evenals in 2006, 13% van de parochieverbanden. Het aantal websites en parochiebladen is in vergelijking met 2006 iets gestegen, respectievelijk met 6 en 7 procentpunten.

figuur 2.6 Gebruik communicatiemiddelen (in %)

Het parochieblad verschijnt in ruim de helft van de parochieverbanden (55%) minimaal één keer per maand en wordt meestal (70%) onder alle parochianen verspreid die bekend zijn.

Parochieverbanden maken ook gebruik van andere communicatiemiddelen. Ze maken in 2008 in toenemende mate gebruik van gerichte mailings (30% tegen 9% in 2006), stands (13% tegen 4%) en lokale radio en tv (10% tegen 4%). Men is dus over het algemeen meer naar buiten gericht, en zichtbaar geworden. Het gebruik van plaatselijke dagbladen is gelijk gebleven.

2.6 Mening ten aanzien van de monitor

Van het aantal respondenten heeft iets meer dan de helft de open vraag ingevuld waarin zij konden reageren op de monitor op zich.

De reacties zijn erg verschillend. Een gedeelte van de groep vindt de vragenlijst 'ingewikkeld' en 'tijdrovend'. Over de grote linie is men echter positief. Men ervaart het als 'zinnig', 'van deze tijd', 'goede manier om het bisdom feedback te geven' etc. In sommige gevallen merkt men op dat men hoopt dat er wel iets met de uitkomsten wordt gedaan.

Er zijn een aantal opbouwende opmerkingen ten aanzien van de methodiek en de uitwerking. Zo zou men graag iets meer ruimte zien voor open vragen en kwalitatief onderzoek. Een terugkoppeling van de resultaten wordt gewaardeerd.

3 Het team binnen het parochieverband

3.1 Samenstelling en functioneren van de teams

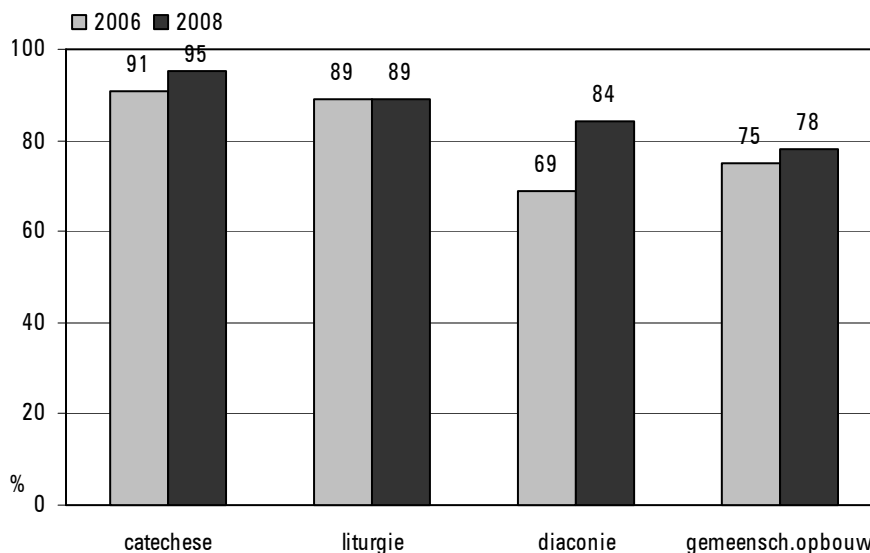
Het is voor het aartsbisdom belangrijk dat priesters, diakens en pastoraal werkers gaan samenwerken in één pastoraal team van ten minste vier personen en daarbinnen hun werk taakgericht verdelen. In dit hoofdstuk staat de totstandkoming van een team binnen het parochieverband centraal.

3.1.1 Profielhouders

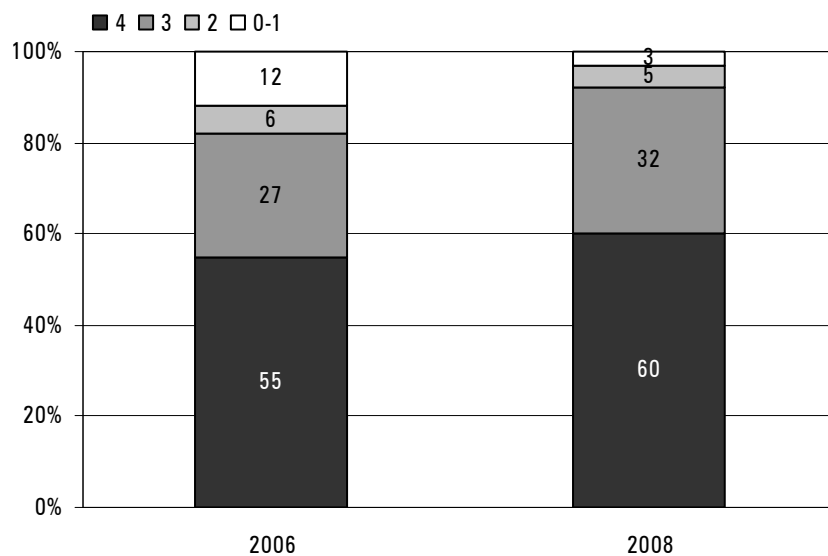
In bijna alle responderende parochieverbanden (n=37) is op de peildatum een profielhouder voor catechese en liturgie benoemd, terwijl diaconie en gemeenschapsofbouw iets achterblijven. Er is echter ook binnen deze profielen een groei te zien. Vooral de aanstelling voor profielhouders diaconie heeft een inhaalslag gemaakt.

Ook in figuur 3.2 is te zien dat het aantal profielhouders in 2008 verder is gestegen.

figuur 3.1 Aanwezigheid profielhouders (in %) (n=37)

figuur 3.2 Aantal profielhouders (in %)

De parochieverbanden hebben de gelegenheid gekregen in de vragenlijst de ontwikkelingen toe te lichten. Hiervan hebben 14 parochieverbanden gebruik gemaakt.

Er wordt vooral melding gemaakt van een situatie waarin er een vacature uitstaat, of dat er op dat moment sprake is van personeelwisselingen en nog niet alle posten bezet zijn. Bij een klein aantal wordt het profiel ondergebracht bij andere profielhouders of door een 'junior' of 'emeritus' overgenomen.

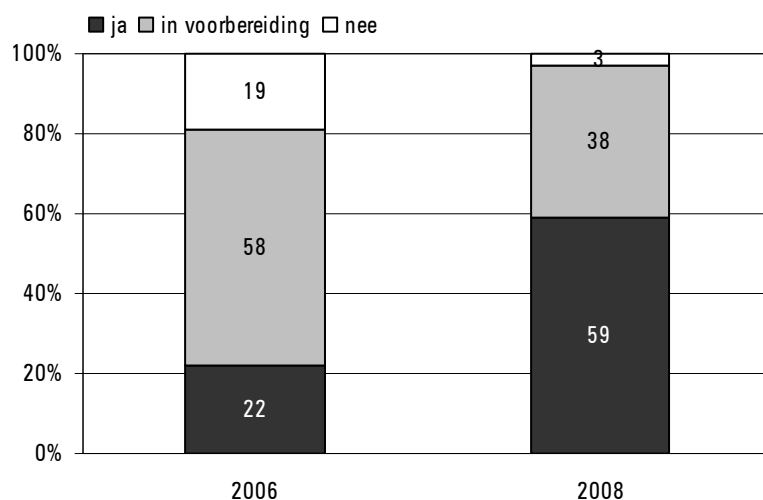
Eén parochieverband geeft aan een zelfgekozen profiel aan te houden. Dit betreft een profiel jeugdpastoraat.

3.1.2 Beleidsplan

De aanwezigheid van een pastoraal beleidsplan is in 59% van de parochieverbanden gerealiseerd, bijna drie maal zoveel als in 2006. In 38% is er een beleidsplan in voorbereiding. Slechts 3% geeft aan er geen te hebben, ook niet in voorbereiding.

figuur 3.3 Aanwezigheid beleidsplan (in %)

Wanneer de pastorale teams een beleidsplan (in voorbereiding) hebben, dan is er vaak ook een werkplan voor het pastoraal team aanwezig (73%) of in voorbereiding (18%).

De pastorale teams is gevraagd naar hun tijdsbesteding in de teamvergaderingen. Ruim een kwart (27%) van de teamvergaderingen wordt besteed aan het ontwikkelen en evalueren van beleids- en werkplannen. Aan de uitvoering van het werk besteedt men gemiddeld bijna de helft van de vergaderingen (48%). De rest gaat over overige onderwerpen (vooral bezinning en praktische informele zaken).

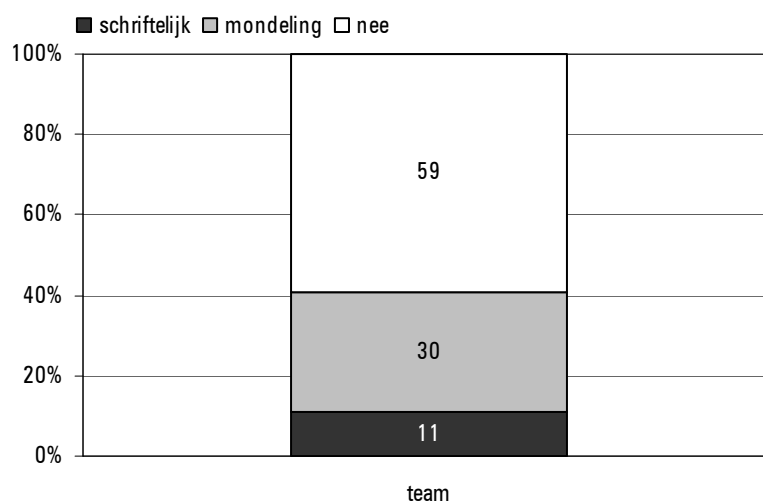
tabel 3.1 Gebruik van beleidsdocumenten mbt het diocesaan beleid, door pastorale teams in 2006 en 2008 (% geregeld of vaak)

	2006	2008
<i>Map Op weg naar 2010. Informatiemap over samenvoeging parochies.</i>	-	65
Onderdelen van de map		
<i>Op weg ... naar missionaire geloofsgemeenschappen</i>		
Het parochieverband	47	62
Parochiesecretariaat	44	57
De pastoraatsgroep	50	57
Op weg naar missionaire geloofsgemeenschappen	56	54
Gebouwen en financiën parochieverband	-	30
Pro Deo, Vrijwilligersbeleid	-	27
Ita missa est	-	24
Jongerenpastoraat	-	19
Geef uw gebouw toekomst	11	14
Op weg naar een zichtbare eenheid	-	11
Leven onder de belofte	11	11

Opvallend in deze score is dat ook de pastorale teams veel gebruik maken van de informatiemap over de samenvoeging van parochies *Op weg naar 2010* en van de onderdelen uit de map *Op weg naar missionaire geloofsgemeenschappen* die te maken hebben met de organisatie van het pastoraat. In vergelijking met 2006 is het gebruik hiervan zelfs gestegen. Men zou eerder verwachten dat de aandacht van de pastorale teams uitgaat naar de onderdelen uit de map die te maken met de inhoud van het pastorale beleid. Het gebruik van deze onderdelen, zoals 'ita missa est', 'jongerenpastoraat', 'op weg naar een zichtbare eenheid' en 'leven onder de belofte', blijft juist achter. Dit is met name ook opvallend in een periode waarin veel pastorale teams werken aan een pastoraal beleidsplan voor de nieuwe parochie.

Scholing beroepskrachten

figuur 3.4 Beleid scholing beroepskrachten (in %; n=37)

Zoals figuur 3.4 duidelijk laat zien, is in 11% van de parochieverbanden het beleid ten aanzien van de scholing van beroepskrachten schriftelijk vastgelegd, bij 30% is dit mondeling geregeld. In 59% van de parochieverbanden is er geen sprake van scholingsbeleid.

3.1.3 Functioneren van het team

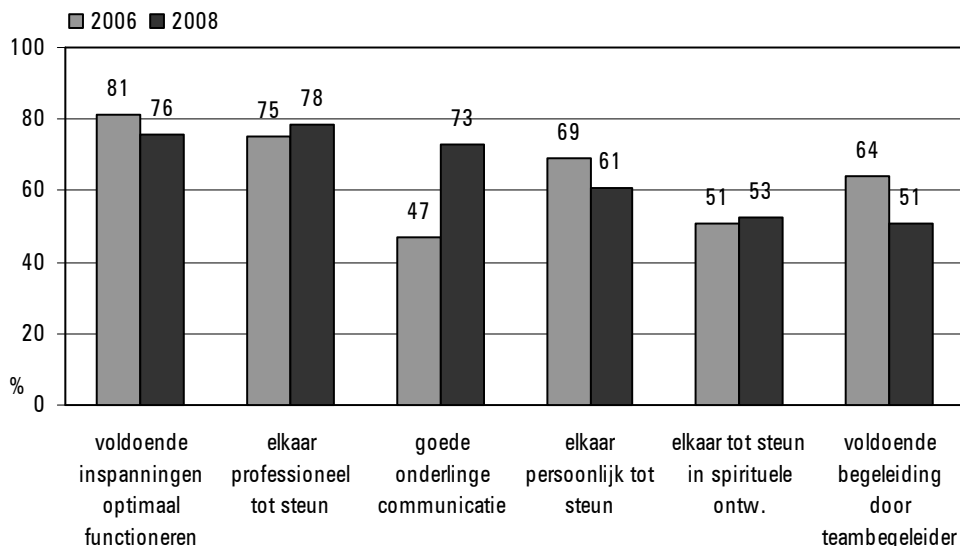
De profielhouders is gevraagd naar hun mening over het functioneren van de teamleden, de teambegeleider en het team als geheel.

De antwoorden laten een gevarieerd beeld zien. De waardering is hoog op de eerste drie punten, het tweede gedeelte scoort echter gemiddeld, en zelfs eronder¹.

In vergelijking zien we een kleine daling in waardering ten aanzien van ‘het team pleegt voldoende inspanningen om als team optimaal te functioneren’. Grotere dalingen worden gezien bij ‘de teamleden zijn elkaar persoonlijk tot steun’ en ‘het team wordt voldoende begeleid door de teambegeleider’.

De waardering van de onderlinge communicatie is daarentegen fors gestegen van 47% naar 73%.

figuur 3.5 Functioneren team volgens profielleiders (% (helemaal) mee eens)

¹ Verschillen kunnen overigens mogelijk toegeschreven worden aan een aanpassing in de vragenlijst. De vraag is in 2006 aan het gehele team gesteld, in 2008 aan de afzonderlijke profielhouders.

3.2 Ondersteuning van het team

In het nieuwe beleid van het aartsbisdom zijn pastoraatsgroepen opgenomen om op locatieniveau het pastoraat te coördineren en vorm te geven. De pastoraatsgroep zou moeten bestaan uit een groep deskundige vrijwilligers. In deze paragraaf worden de ontwikkelingen weergegeven.

3.2.1 Pastoraatsgroepen

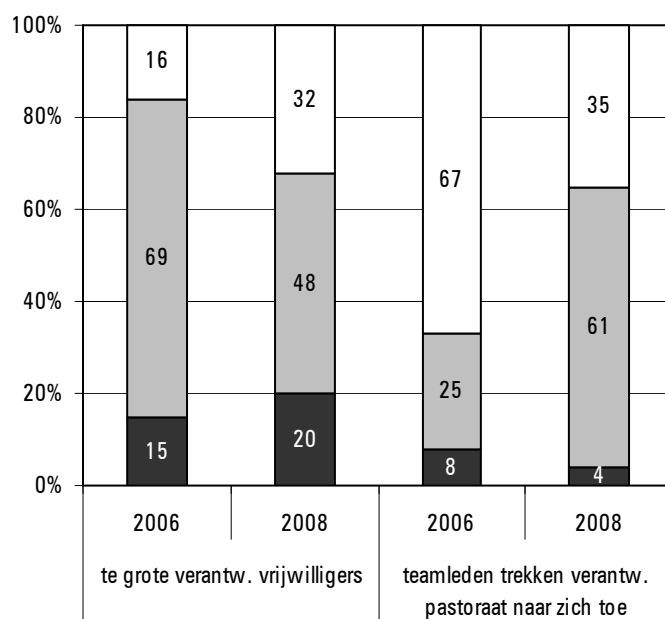
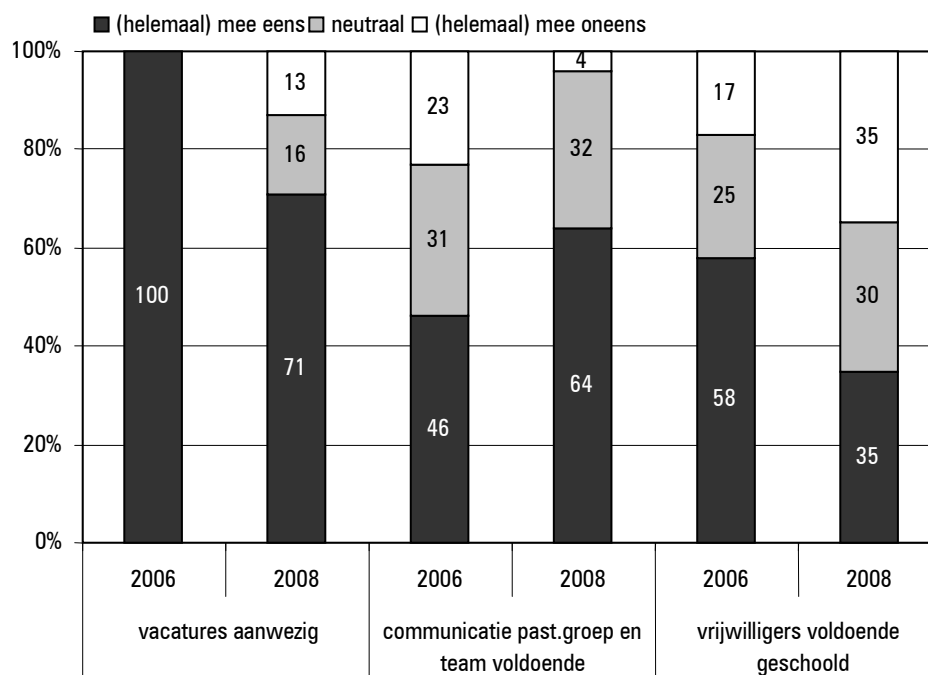
In meer dan de helft (54%) van de parochieverbanden zijn er in 2008 minimaal twee tot meer dan vier pastoraatsgroepen ingesteld. Er is in iets minder dan de helft van de parochieverbanden (46%) geen tot 1 pastoraatsgroep. In vergelijking met 2006 is dit een verbetering in de realisering van de gestelde beleidsdoelen.

figuur 3.6 Aantal pastoraatsgroepen (in %)

In een open vraag is de leden van het pastoraal team de gelegenheid geboden de reden van het ontbreken van pastoraatsgroepen toe te lichten. Twaalf teams hebben hiervan gebruik gemaakt. Samengevat is er veelal sprake van onderbezetting in het team en het verkeren in een opstartfase waardoor de daadkracht ontbreekt. Voorts wordt melding gemaakt van het feit dat een aantal parochies te klein is voor een pastoraatsgroep, iedereen kent elkaar dan of er zijn al andere structuren die men goed vindt functioneren. In een klein aantal gevallen wordt gesproken van weerstand tegen de vorming van pastoraatsgroepen. Bij 6 à 7 teams lijkt ook nauwelijks de bereidheid te bestaan pastoraatsgroepen in te stellen.

figuur 3.7 Opvattingen team over pastoraatsgroepen* (in %)

* Alleen parochieverbanden met minimaal één pastoraatsgroep.

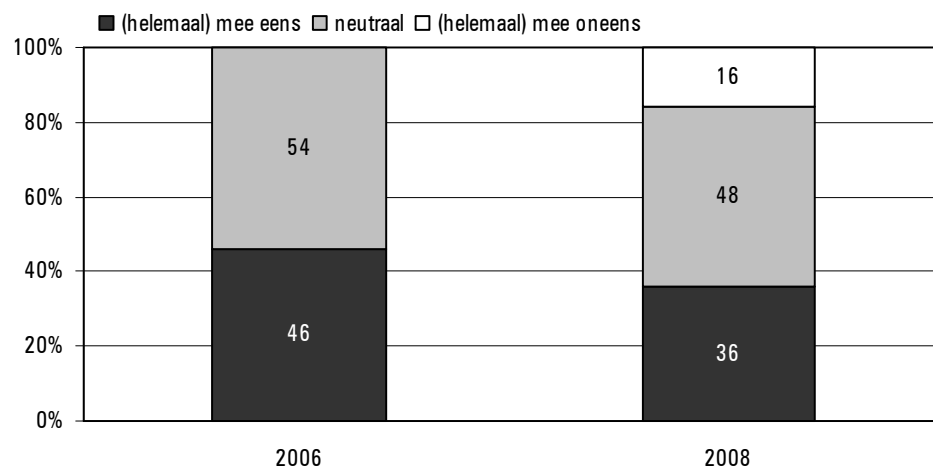
Het team heeft zich uitgesproken over de wijze waarop het kijkt naar de pastoraatsgroepen. Het blijkt dat er nog steeds veel vacatures zijn (71%), ofschoon minder dan in 2006, toen was 100% van de teams het met deze stelling eens. De communicatie tussen de pastoraatsgroep en het team wordt met een ruime voldoende beoordeeld, 64% is tevreden. Ten opzichte van 2006 is dit een toename met 18 procentpunten. De scholing van de vrijwilligers vindt 35% voldoende,

terwijl dit in 2006 nog 58% was. De verantwoordelijkheid die de vrijwilligers dragen vindt het team in 32% van de gevallen passend, tegen 16% in 2006. Anderzijds wordt de verantwoordelijkheid voor het pastoraat veel meer naar het team gehaald.

Wanneer we de algemene tevredenheid over het functioneren van de pastoraatsgroepen bezien, dan blijkt dat eenderde van de teams vindt dat alle groepen voldoende functioneren. Daarnaast vindt de helft van de teams dat een deel van de groepen voldoende functioneert, en ongeveer eenzesde van de teams dat alle pastoraatsgroepen onvoldoende functioneren.

De tevredenheid over de ondersteuning van de vrijwilligers in de pastoraatsgroepen door het team zelf is achteruitgegaan ten opzichte van 2006. 16% van de teams geeft nu zelfs een onvoldoende.

figuur 3.8 Voldoende ondersteuning van vrijwilligers pastoraatsgroep door team* (in %)

* Alleen parochieverbanden met minimaal één pastoraatsgroep.

Ten aanzien van het functioneren van de pastoraatsgroepen laat de monitor het volgende zien: pastoraatsgroepen functioneren volgens de teams zelden zelfstandig (4%). Bijna altijd worden ze door teamleden (soms door één, soms door enkele en soms door hele team) aangestuurd.

3.2.2 *Vrijwilligers*

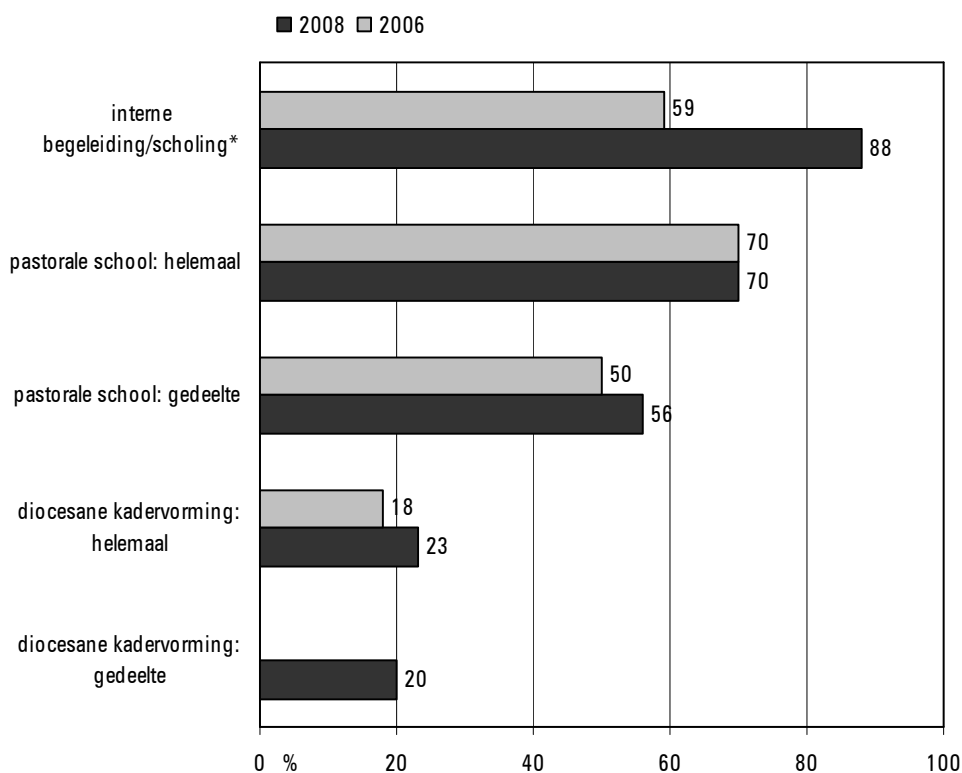
Het aantal vrijwilligers dat actief is binnen de parochieverbanden op het gebied van bestuurlijke taken wordt door het team in 49% als voldoende beoordeeld. Op het gebied van uitvoerende taken ligt dit iets beter. Daar is in 65% sprake van voldoende aanwezige vrijwilligers. Ten opzichte van 2006 is deze situatie nagenoeg onveranderd.

Een beleid in de parochieverbanden voor scholing aan vrijwilligers is er in 59% van de gevallen niet. In 27% zijn er mondelinge afspraken over en in 14% is het schriftelijk vastgelegd.

Men vindt de vrijwilligers met bestuurlijke taken over het algemeen goed tot voldoende uitgerust voor hun taak (68%). Vrijwilligers met uitvoerende taken vindt men zelfs nog beter toegerust voor hun taken. Dit is het geval in 76% van de parochieverbanden.

Ten opzichte van 2006 is er sprake van een toegenomen toerusting.

figuur 3.9 Scholing vrijwilligers laatste 2 jaar (in %)

* Door een pastorale beroepskracht binnen de parochie.

De scholing van vrijwilligers wordt in 88% van de parochieverbanden door een pastorale beroepskracht gedaan. In 70% van de parochieverbanden volgen vrij-

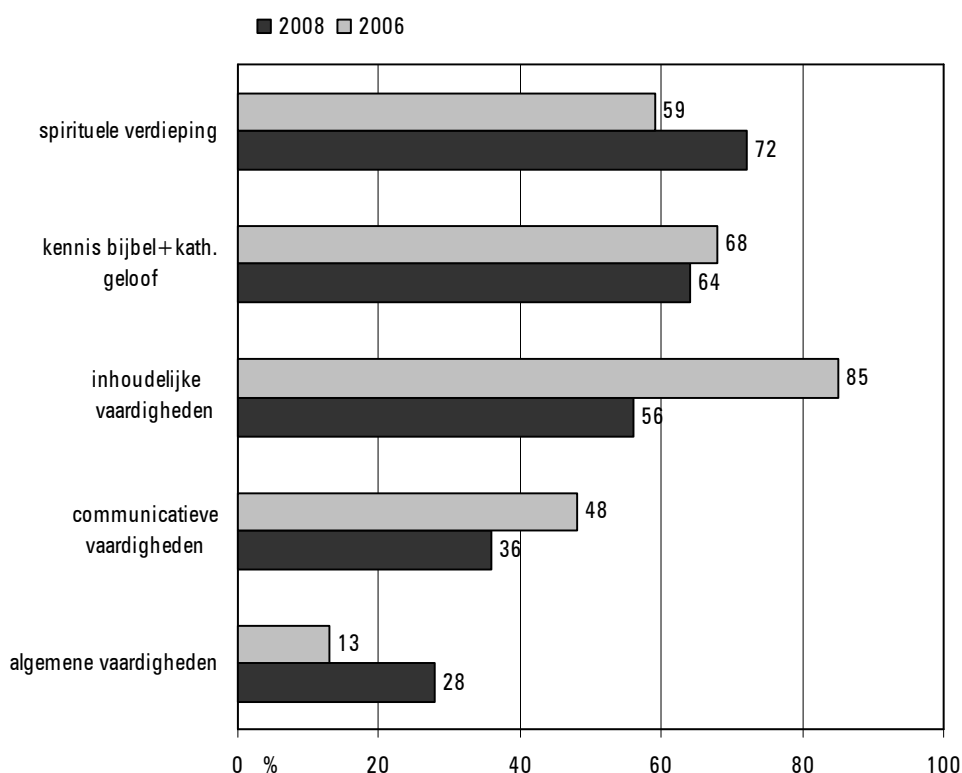
willigers de hele pastorale school, en in 56% een gedeelte. Van de diocesane kadervorming in zijn geheel maakt men in 23% van de parochieverbanden gebruik, een gedeelte van deze kadervorming wordt in 20% gevolgd.

Tweederde van de parochieverbanden geeft vervolgens aan dat vrijwilligers ook van andere scholingsmogelijkheden gebruik hebben gemaakt. Genoemd worden:

- Praktische vaardigheden: voorgaan in uitvaarten, catechese, communievoorbereiding etc., lectorentraining, werken met computer en Navision, administratieve taken;
- Spiritualiteit (intern en extern): uitnodigen van sprekers, workshops en dagcursussen volgen. In één parochieverband worden veel vrijwilligers in een specifieke kloosterspiritualiteit gevormd.

Er is in de enquête doorgevraagd op welk gebied de behoefte aan scholing van de vrijwilligers ligt. De meeste behoefte bestaat aan scholing op het gebied van spiritualiteit (72%) en kennis van de bijbel en het katholieke geloof (64%). Van de eerste is de behoefte in vergelijking met 2006 met 13 procentpunten toegenomen. Een nog grotere stijging is te zien in de behoefte aan scholing op algemene vaardigheden: 13% in 2006 tegen 28% in 2008.

figuur 3.10 Behoefte ondersteuning vrijwilligers laatste 2 jaar (in %)

De teams is gevraagd naar andere gebieden waarop scholing en ondersteuning van vrijwilligers volgens hen wenselijk is. Volgens de 14 teams die hebben gereageerd op deze vraag, is er met name behoefte aan vaardigheden rond groepsprocessen, veranderingsprocessen en conflicthantering. Daarnaast worden geloofscommunicatie en visie op (missionair) kerk-zijn genoemd. Twee teams pleiten voor scholing en ondersteuning op het gebied van stuurgroep en management. Een laatste wil graag iets ter ondersteuning van het zelfbeeld en het zelfvertrouwen.

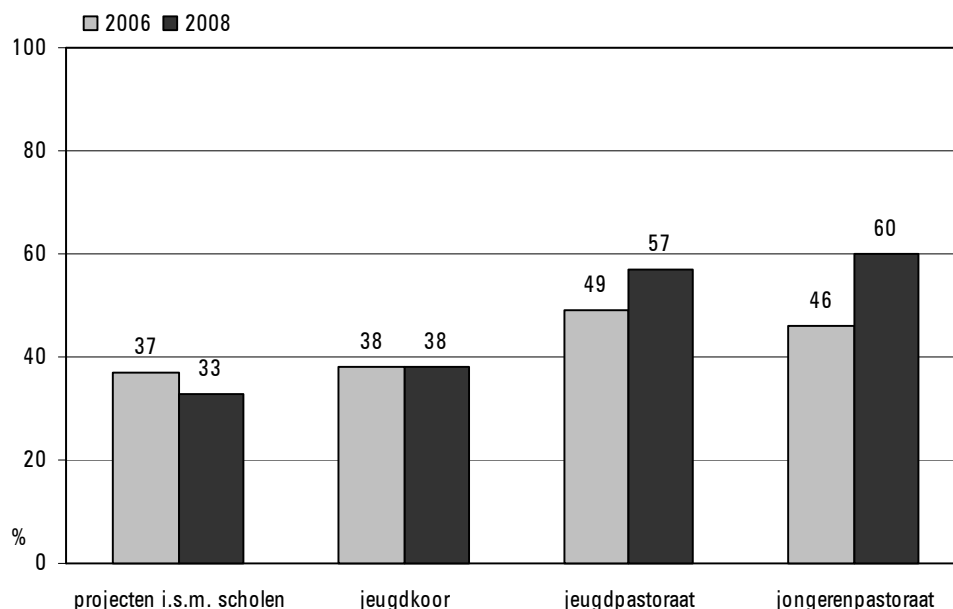
Over de vrijwilligers zijn als laatste nog twee onderzoeksgegevens te vermelden. De vraag is gesteld of de vrijwilligers zich vooral op bestaande activiteiten richten, of op nieuwe activiteiten. In bijna driekwart van de parochieverbanden richten vrijwilligers (72%) zich vooral op bestaande activiteiten, in de rest vooral op nieuwe activiteiten.

Er wordt in 62% van de parochieverbanden intensief naar nieuwe vrijwilligers gezocht. In 38% van de parochieverbanden gebeurt dit niet. Wanneer ze gewonnen worden is dat vooral voor bestaande activiteiten, soms in combinatie met nieuwe activiteiten.

3.3 Twee exemplarische voorbeelden hoe het beleid gestalte krijgt

3.3.1 Jeugd- en jongerenpastoraat

figuur 3.11 Nieuwe initiatieven op het gebied van jeugd- en jongerenwerk (% uitgevoerd)

De meeste nieuwe initiatieven op het gebied van jeugd en jongeren liggen op het gebied van jeugd- en jongerenpastoraat (resp. 57 en 60%). Ten aanzien van 2006 zijn de nieuwe initiatieven op het jeugd- en jongerenpastoraat ook nog gestegen met respectievelijk 8 en 14 procentpunten.

tabel 3.2 Waardering nieuwe initiatieven jeugd- en jongerenwerk 2008* (in %)

	(heel) tevreden over kwaliteit	(heel) tevreden over deelname
jeugdpastoraat (anders dan sacramentenvoorbereiding)	100	76
jongerenpastoraat, jongerenwerkgroep	91	67
jeugdchoor	86	71
jeugd/jongerenprojecten in samenwerking met scholen	100	100
jongerenchoor	78	67

* Alleen parochieverbanden met minimaal één nieuw initiatief.

Men is in het algemeen tevreden tot zeer tevreden over de kwaliteit van het jeugd- en jongerenpastoraat. Ook de tevredenheid over de deelname is ruim voldoende, gemiddeld 76%. Opvallend is de uitermate hoge waardering die men

heeft voor de kwaliteit van het jeugdpastoraat en de projecten in samenwerking met scholen, en over de deelname aan diezelfde laatste projecten. Alle teamleiders zijn hierin unaniem.

In vergelijking met 2006 is de tevredenheid over de eerste vier aspecten in de tabel iets gestegen. Blijvend positief, zowel in 2006 als 2008, is men over de kwaliteit van jeugd- en jongerenprojecten in samenwerking met de scholen. De tevredenheid met de kwaliteit van het jongerenkoor is echter met 22% gedaald (2006 100%, 2008 78%).

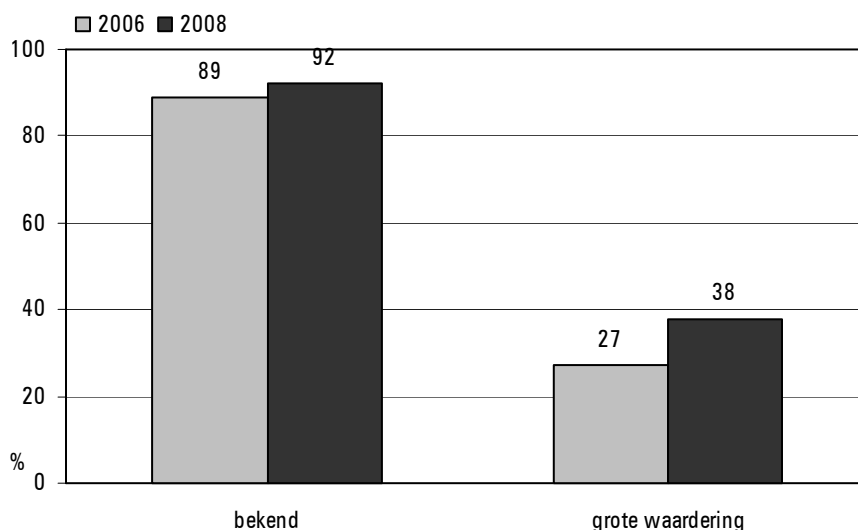
Over de deelnamecijfers is men in 2008 in alle gevallen (uiteraard uitgezonderd de samenwerkingsprojecten die 100% scoren) minder tevreden.

De vrijwilligers die belast zijn met jeugd- en jongerenpastoraat worden in ongeveer eenderde van de parochieverbanden regelmatig ondersteund door een professionele jongerenpastor. In ongeveer eenderde af en toe, en in ongeveer eenderde nooit.

3.3.2 Ziekenzorg en uitvaart

In 2003 gaf het aartsbisdom een pastorale handreiking uit 'Rondom het sterven van een christen'. In de brochure staan concrete handreikingen ten aanzien van catechese en liturgie rond lijden en sterven en wordt aangegeven welke toerustingmogelijkheden er zijn.

figuur 3.12 Handreiking 'Rondom het sterven van een christen' (in %)

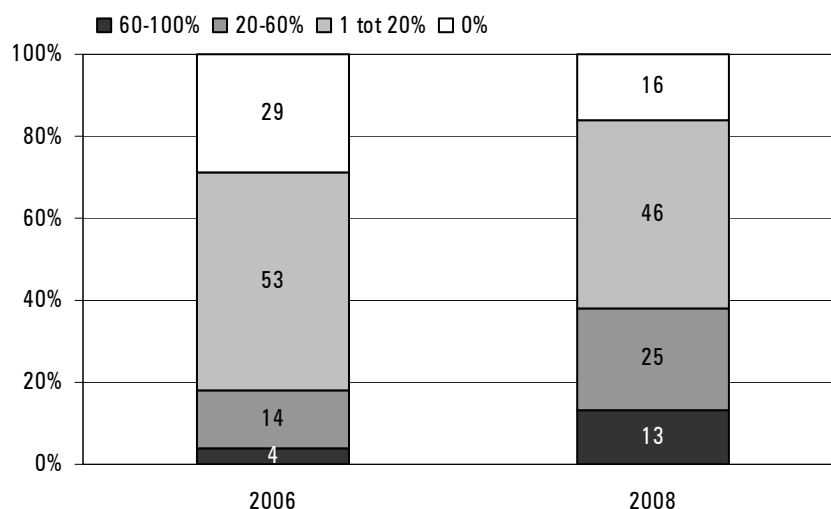
Zoals uit figuur 3.12 blijkt is de bekendheid met de handreiking blijvend hoog. De waardering blijft achter bij de bekendheid, hoewel die sinds 2006 iets is gestegen.

De handreiking wordt vooral besproken in het team en in de uitvaartgroep, beide in ruim tweederde van de parochieverbanden (die de handreiking kennen). Een bespreking in beleidsadviesgroep/beraadsgroep liturgie en stuurgroep komt minder vaak voor (resp. 36% en 13%). Op zes plaatsen wordt de handreiking ook besproken in het kader van ziekenbezoekwerk, op dekenaal niveau en in teamverband, en in het seniorenpastoraat.

De handreiking leidt niet vaak tot herformulering van het beleid (12%). In de ruimte voor toelichting geeft men aan dat er al naar tevredenheid een beleid is opgesteld (9x). Dit komt vaak overeen met de handreiking, of men ziet het eigen beleid erin bevestigd (9x). In vier gevallen heeft men inhoudelijke suggesties uit de handreiking opgenomen in het eigen beleid.

De medeverantwoordelijkheid van een groep vrijwilligers wordt in bijna alle parochieverbanden gedragen: avondwakes (89%) en uitvaarten (78%).

figuur 3.13 Percentage uitvaarten geleid door vrijwilligers (in %)

In 16% van de parochies wordt de uitvaart nooit geleid door vrijwilligers. In 46% van de parochieverbanden worden maximaal 20% van de uitvaarten geleid door vrijwilligers. Dit betekent dat in tweederde van de parochieverbanden vrijwilligers nauwelijks tot geen uitvaarten leiden.

In vergelijking met 2006 is er echter wel een lichte toename te zien in de leiding door vrijwilligers.

4 De profielen

4.1 Stand van zaken rond de profielen

Met het nieuwe missionair beleid van het aartsbisdom is gekozen voor de inzet van vier profielhouders onder de beroepskrachten. De aandachtsvelden zijn: liturgie, diaconie, catechese en gemeenschapsopbouw. We zagen in hoofdstuk 3 de ontwikkeling van de aantallen profielhouders. Hier wordt het kort samengevat. In 60% van de parochieverbanden zijn vier profielhouders aangesteld. Pessimistisch gesteld: in 40% van de parochieverbanden is dit beleid nog niet gerealiseerd. Wanneer we gedifferentieerder kijken, blijkt dat in nagenoeg alle parochieverbanden die hebben meegedaan aan het onderzoek wel een profielhouder catechese en liturgie is aangesteld. De profielhouders voor diaconie en gemeenschapsopbouw lopen daarbij achter. Ten opzichte van 2006 is er wel een groei te zien bij deze laatste twee profielen.

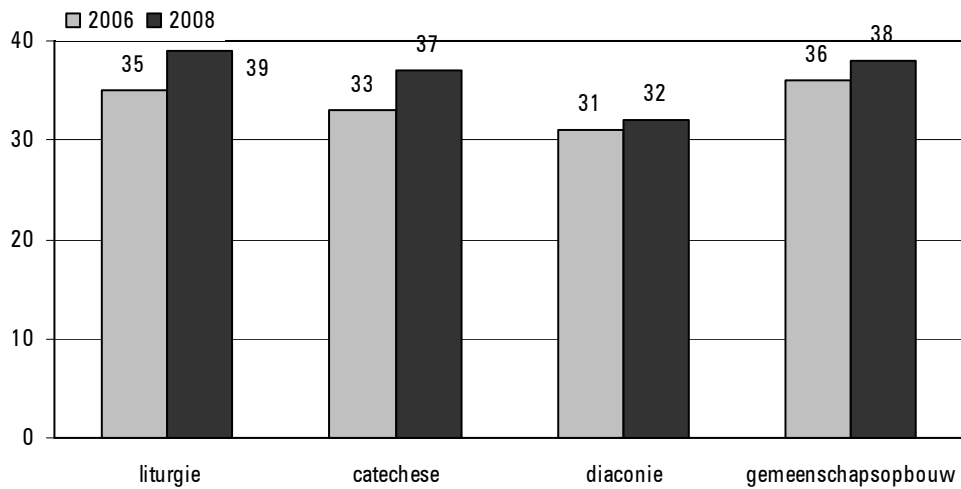
4.1.1 Verdeling van de profielhouders

tabel 4.1 Priesters, pastoraal werkers & diakens onder de profielhouders (in %)

	<i>liturgie</i>	<i>catechese</i>	<i>diaconie</i>	<i>gemeenschapsopbouw</i>
priester	83	0	19	7
pastoraal werker	14	96	62	80
diaken	0	0	19	13
anders	3	4	0	0

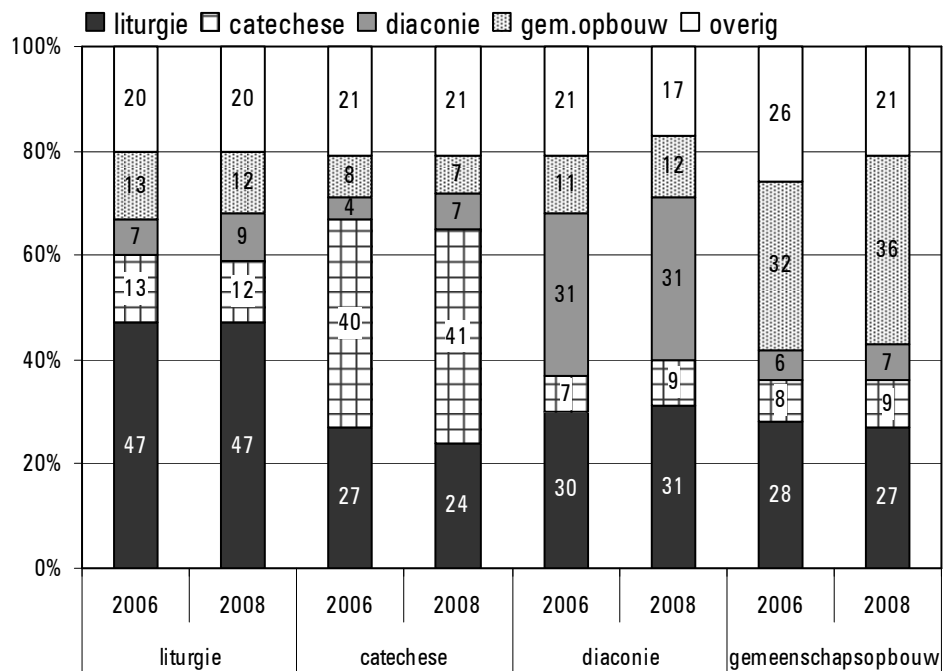
Het profiel liturgie wordt vooral door priesters ingevuld (83%). De profielen die door pastoraal werkers worden bezet zijn met name catechese (96%), gemeenschapsopbouw (80%) en diaconie (62%). In vergelijking met 2006 (niet weergegeven) zien we dat er geen priester meer is die het profiel catechese heeft. Voor het overige is er in de opbouw weinig verandering te zien.

figuur 4.1 Gemiddelde aanstellingsomvang profielhouders (in uren per week)

De aanstellingsomvang van de profielhouders is 0,8 tot 0,9 fte. In vergelijking met 2006 is er op alle profielen een toename van uren. Het profiel diaconie heeft zowel qua aanstellingsuren als aantal aanstellingen de laagste bezetting.

figuur 4.2 Beslag dat werkzaamheden leggen op totale werktijd, per profielhouder (in %)

Wanneer we kijken naar de tijdsbesteding per profiel, dan zien we dat het eigen profiel de meeste tijd vergt: liturgie 47%, catechese 41%, diaconie 31% en gemeenschapsopbouw 36%.

Alle profielhouders besteden daarnaast een aanzienlijk deel van hun werktijd aan liturgie. Voor het profiel gemeenschapsopbouw is een groei in de tijdsbesteding aan de hoofdtaak te zien. Ten aanzien van 2006 zijn er voor het overige geen wezenlijke veranderingen aan te wijzen.

tabel 4.2 Beslag dat werkzaamheden leggen op totale werktijd (in %)

	<i>liturgie</i>	<i>catechese</i>	<i>diaconie</i>	<i>gemeenschapsopbouw</i>
beleidsontwikkeling	15	12	15	18
toerusting vrijwilligers	17	14	17	15
ondersteuning andere teamleden	10	7	10	13
organisatie	20	20	17	19
uitvoering werkzaamheden	31	40	33	25
overige werkzaamheden	7	7	8	10
totaal	100	100	100	100

Uit deze meting blijkt dat de respondenten de meeste tijd besteden aan de uitvoering van hun taken. In de profielen liturgie en catechese wordt dat opgevolgd door organisatorische werkzaamheden. De profielhouders gemeenschapsopbouw besteden iets meer tijd aan beleidsontwikkeling en de ondersteuning van andere teamleden; dit komt omdat dit profiel wat vaker de teamleider levert.

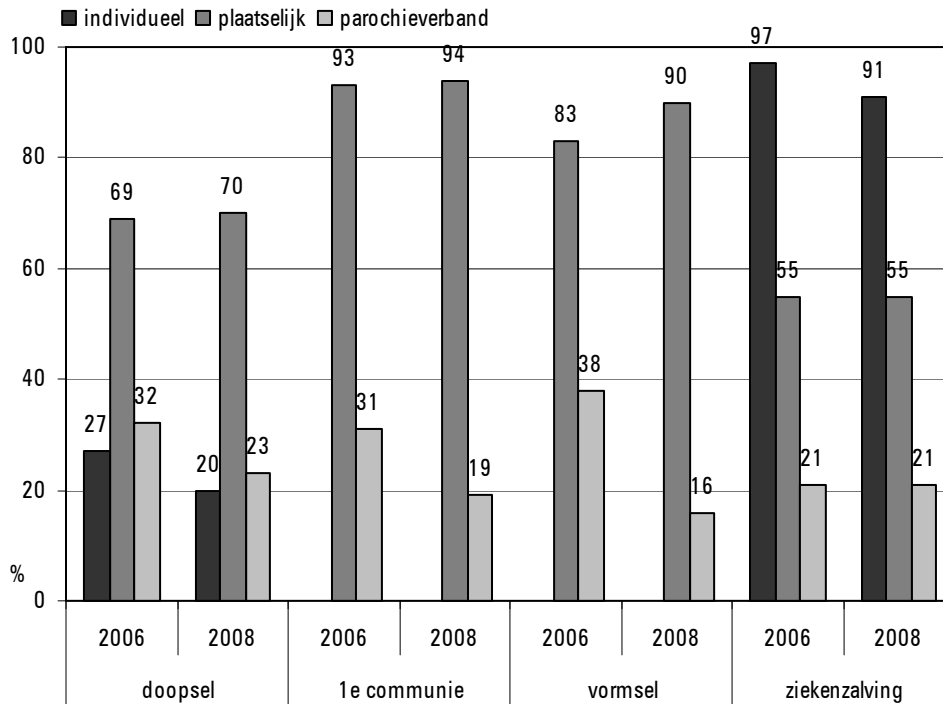
De overige werkzaamheden bestaan volgens 17 profielhouders evenredig uit: administratie en bureauwerkzaamheden en overlegstructuren buiten het eigen team. Studie en verdieping worden twee keer zo vaak genoemd als voorgaande werkzaamheden. Opvallend is dat er ook activiteiten zoals ontmoetingen met parochianen, pastoraat in verschillende vormen en huisbezoeken worden genoemd.

4.2 Profielspecifieke activiteiten

Liturgie

Wat betreft de activiteiten op het gebied van liturgie is nagegaan in hoeverre er wordt samengewerkt bij het vieren van sacramenten. In onderstaande tabel staat de mate van samenwerking aangegeven bij doopsel, eerste communie, vormsel en ziekenzalving.

figuur 4.3 Samenwerking bij viering sacramenten (% vaak of geregeld)

De viering van de sacramenten gebeurt vaker in vieringen binnen de plaatselijke geloofsgemeenschap dan in gezamenlijke vieringen binnen het parochieverband. In vergelijking met 2006 zien we dat er minder doopsels in parochieverband zijn toegediend (2006 32%, 2008 23%). Een daling in gezamenlijke vieringen geldt eveneens voor eerste communies en vormsels. Verder blijkt dat er bij het doopsel in een vijfde van de gevallen en bij de ziekenzalving, zoals te verwachten, bijna altijd sprake is van een individueel traject.

74% van de parochieverbanden heeft afspraken met ziekenhuizen over ziekenzalving. Dit was in 2006 ook het geval.

Het aandeel eucharistievieringen is gemiddeld 62%, woord- en communiediensten 30% en overig 8%. Ook dit geeft hetzelfde beeld als in 2006.

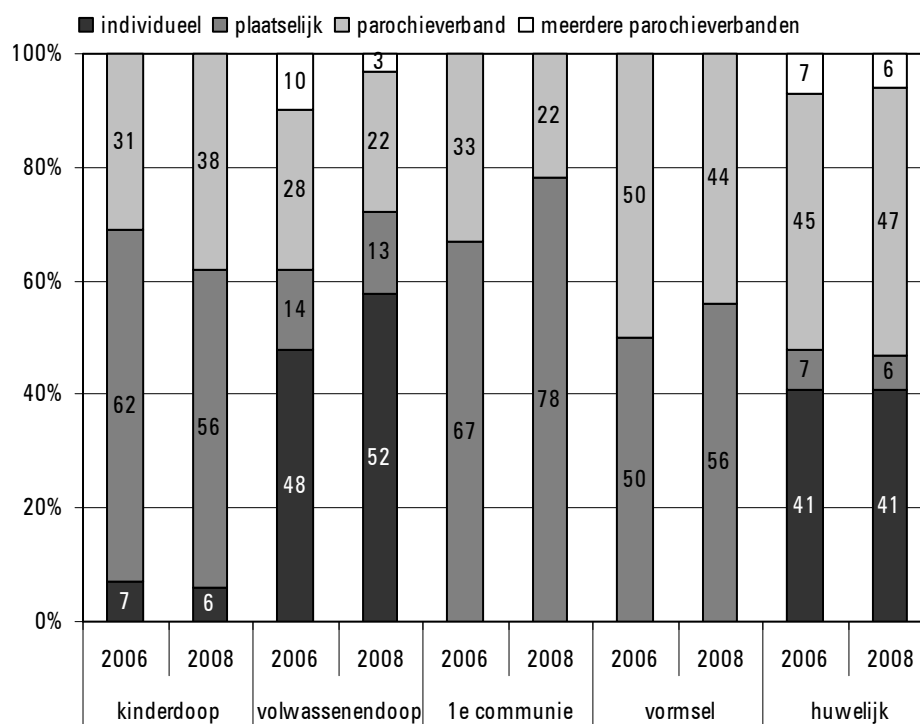
Catechese

Wat betreft catechese is allereerst de frequentie van diverse bijeenkomsten en cursussen nagegaan in het afgelopen seizoen (tussen haakjes 2006):

- voorbereiding sacramenten: 97% regelmatig, 3% af en toe (90% en 10%)
- persoonlijke geloofsontwikkeling: 58% regelmatig, 39% af en toe (60% en 30%)
- Schrift- en geloofskennis: 55% regelmatig, 39% af en toe (60% en 30%)
- actuele maatschappelijke thema's: 23% regelmatig, 39% af en toe (60% en 30%)

64% van de profielhouders geeft aan nog andere vormen van catechese uit te voeren. Dit aanbod is zeer divers. Er worden verschillende vormen van bezinning aangeboden door middel van meditatie, iconen schilderen, kunst, wandelingen, dans, musical, thema-avonden. Daarnaast wordt melding gemaakt van andere vormen van catechumenaat, het organiseren van een Thomasviering, een Geloven-Nu cursus, een kloosterdag of -weekeinde en een kerstactie.

figuur 4.4 Samenwerking bij voorbereiding sacramenten (in %)

Net zoals bij het profiel liturgie is gevraagd naar de samenwerking bij de sacramenten. Hoe vindt de voorbereiding plaats? De antwoorden staan in figuur 4.4. Per sacrament loopt de gemeenschappelijkheid van de voorbereiding uiteen. De huwelijksvoorbereiding en de volwassenendoop zijn het vaakst individueel, de eerste communie kent vooral plaatselijke voorbereiding, en vormsel en kinderdoop kennen naast plaatselijke voorbereiding ook relatief vaak voorbereiding binnen het parochieverband. In vergelijking met 2006 valt op dat er zeker geen

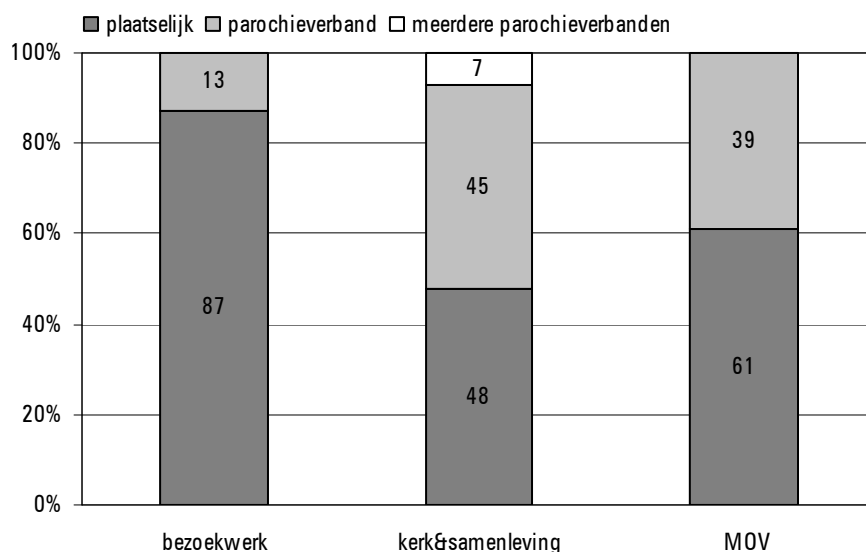
sprake is van een duidelijke toename van gezamenlijk voorbereiding binnen het parochieverband.

Een aparte categorie vormt de samenwerking met scholen. Bij eerste communies zegt 88% dat er (soms) samenwerking is, bij vormsels 71%.

Diaconie

In tegenstelling tot de eerste meeting in 2006 is bij deze meting een aparte vragenlijst aan de profielhouders diaconie verstuurd. De gegevens over de mate van samenwerking volgen in de figuur hieronder.

figuur 4.5 Samenwerking bij diaconale activiteiten (in %)

Uit deze figuur blijkt dat samenwerking bij diaconale activiteiten veruit het meeste op plaatselijk niveau plaatsvindt (bezoekwerk 87%, ten behoeve van kerk en samenleving iets minder dan de helft en bij de MOV-groepen is dit ruim tweederde). Uiteraard is het bezoekwerk plaatsgebonden, toch zien we ook een ruime vertegenwoordiging van samenwerking binnen het parochieverband. Dit geldt nog meer voor de velden kerk en samenleving en MOV.

tabel 4.3 Contact met maatschappelijke organisaties (in %)

	<i>regelmatig</i>	<i>af en toe</i>	<i>niet of nauwelijks</i>
verzorgings- of verpleeghuizen	48	42	10
ziekenhuizen	22	39	39
maatschappelijk werk	16	65	19
asielzoekerscentra	10	13	77
penitentiaire inrichting	3	23	74
gemeente	45	45	10
andere niet-kerkelijke instelling	23	42	35

De profielhouders hebben vaak contact met verzorgings- of verpleeghuizen (48%) en de gemeente (45%). Af en toe contact hebben zij vooral met maatschappelijk werk (65%), maar ook met instellingen zoals gemeente, andere niet-kerkelijke instellingen, ziekenhuizen en verzorgings- of verpleeghuizen (42%). Het contact blijkt vooral te ontbreken met asielzoekerscentra en penitentiaire inrichtingen (respectievelijk 77% en 74% heeft hiermee niet of nauwelijks contact). Ook het contact met ziekenhuizen blijft wat achter bij de rest van de contacten.

Op het gebied van gemeenschapsopbouw is niet gevraagd naar specifieke activiteiten.

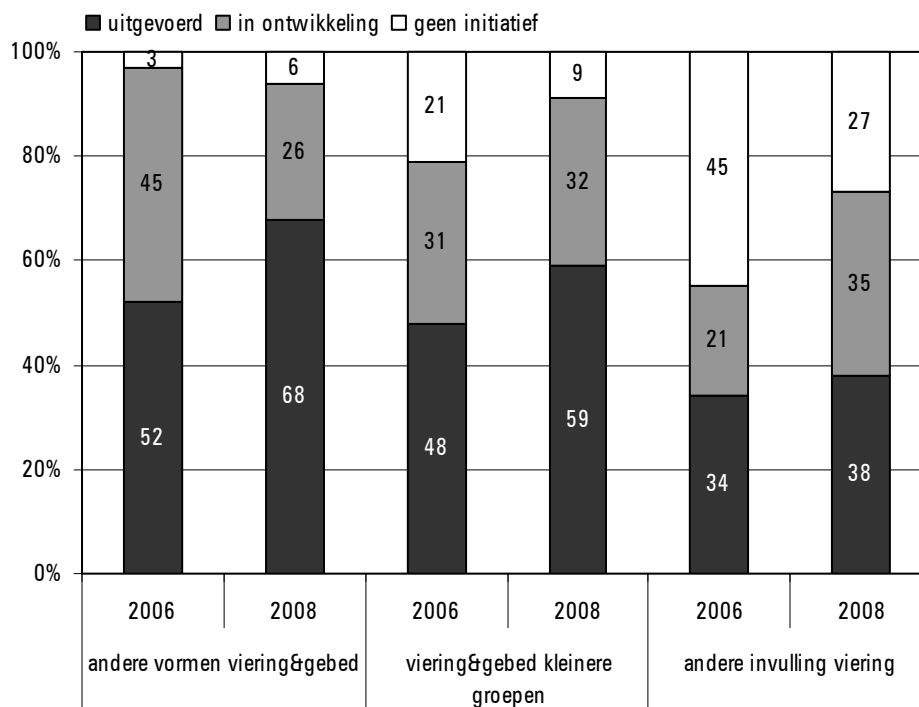
4.3 Nieuwe initiatieven in het kader van het missionaire beleid

Nieuwe initiatieven binnen het profiel liturgie

Binnen het profiel liturgie worden door 68% van de profielhouders nieuwe vormen van liturgie ontwikkeld die benoemd worden als ‘andere vormen van viering en gebed’. Vieringen en gebeden in kleinere groepen worden in meer dan de helft van de geretourneerde vragenlijsten genoemd. Voorts heeft eenderde van de profielhouders een andere invulling van de vieringen uitgevoerd.

Ten opzichte van 2006 is op alle drie genoemde vormen vooruitgang geboekt, zowel qua uitvoering als wat betreft ontwikkeling.

figuur 4.6 Nieuwe vormen van liturgie (in %)

Naast de drie bovengenoemde categorieën is er bij 53% van de profielhouders sprake van 'andere initiatieven'. Uit een nadere toelichting bij deze vraag blijkt dat het dan gaat om een breed scala aan vormen. De diversiteit is dusdanig dat generalisatie niet mogelijk is. Men ontwikkelt nieuwe liturgie voor specifieke doelgroepen zoals: kleuters, kinderen, jongeren en ouderen. Men organiseert bijzondere vieringen binnen het liturgisch jaar zoals rond Pasen, de vastentijd en carnaval. Daarnaast heeft men Thomasvieringen, gebedsdiensten, oecumenische vieringen, meditatievieringen, Mariavieringen, bibliodrama en bedevaarten.

Aan de groep profielhouders bij wie de nieuwe vormen van liturgie worden uitgevoerd, is ook naar hun evaluatie gevraagd. Unaniem (95-100%) is men tevreden, soms zelfs heel tevreden, over de kwaliteit van deze initiatieven. Ook zeer tevreden is men over de deelname aan de andere vormen van liturgie:

- andere vormen viering en gebed: 65%
- vieringen en gebed kleinere groepen: 75%
- andere invulling viering: 89%

De tevredenheid over de deelname was in 2006 aanzienlijk lager (ongeveer 60% tevreden).

In 2007 of 2008 zijn verschillende liturgische activiteiten begonnen die specifiek missionair van aard zijn (76% van de profielhouders vermeldt dit). Men organiseert activiteiten voor speciale doelgroepen: kleuters, vrouwen, jongeren, Indische mensen, gedetineerden, mensen met een verstandelijke beperking, demente ouderen, e.a.

Ook worden er activiteiten ontwikkeld rond speciale dagen: 4 mei vieringen, Pinksteren, Meivieringen, Mariavieringen, oecumenische vieringen, Kerstmis, Laudenviering, Vesperviering, Sint Maarten, Internationale vredesdag, Thomasvieringen en liturgische concerten.

Daarnaast zijn er speciale activiteiten ontwikkeld zoals geloofsgespreksavonden, een project rond het maken van films, een gospelkoor en een interreligieuze bijeenkomst.

Nieuwe initiatieven binnen het profiel diaconie

Nieuwe initiatieven sinds 2007 en 2008 met een missionair karakter zijn er bij 74% van de profielhouders met het profiel diaconie (2006: 80%)

Ook hier betreft het initiatieven ten behoeve van speciale doelgroepen: armoedebestrijding, bezoeken van ouderen en ontwikkelen gezamenlijke agenda voor activiteiten voor ouderen (ook in samenwerking met de Unie KBO en de Zonnebloem), bezoeken van gedetineerden, projecten voor jongeren (diacionation), project rond huiselijk geweld en een internationaal jongerenuitwisselingsproject. Speciale activiteiten zijn er ontwikkeld rond: dag van de dialoog, structureel overleg diaconale contactpersonen in brede kring, HiP (Hulp in Praktijk), zelf-

standige stichting opgericht tot interkerkelijke kerstactie, maatjesproject, jongerenreis, interreligieuze ontmoetingsgroep, opstart van de gideonsbende e.a.

Nieuwe initiatieven binnen het profiel catechese

Van nieuwe initiatieven met een missionair karakter is sprake bij 81% (2006: 80%) van de profielhouders catechese. Ook binnen dit profiel zijn de nieuwe activiteiten verschillend, maar allen zijn bezinnend en verdiepend van aard. De doelgroepen zijn in de opsomming niet altijd helder gedefinieerd, maar ook hier is sprake van aanbod speciaal voor peuters, jongeren, gezinnen en ouderen. Aparte initiatieven worden er ondernomen ten behoeve van de woonwijk, vrijwilligers en een jongerengroep in Tanzania. Andere initiatieven zoeken de samenwerking met bijvoorbeeld scholen. Ook worden er veel cursussen aangeboden, bijvoorbeeld over Engelen en stervensbegeleiding. Opvallend is het aantal actieve en creatieve projecten: filmavonden, icoon schilderen, Living Statues, musical uitvoering, geloofscommunicatie met kunst, vastenwandeling, Maartenwandeling met lampionnen. Apart genoemd worden nog: een kleine kerkgemeenschap, de specifieke Karmel-spiritualiteit en Thomasvieringen.

Nieuwe initiatieven binnen het profiel gemeenschapsopbouw

Van de responderende profielhouders gemeenschapsopbouw rapporteert 86% dat zij nieuwe initiatieven op het gebied van gemeenschapsopbouw hebben met een missionair karakter. In 2006 was dit slechts 60%. De activiteiten bestaan voornamelijk uit: aandacht voor vrijwilligers, contacten met randkerkelijken en actief opzoeken van (ook nieuwe) parochianen. Binnenkerkelijke activiteiten zijn er in de vorm van het starten van projectgroepen rond fusie, pastoraatsgroepen en andersoortige samenwerkingsverbanden. In lagere frequentie worden genoemd: stands op de markt, verspreiden van een interne nieuwsbrief, geloofsdoek maken, acties ten behoeve van verdraagzaamheid, werkgroep 'andersoortige vieringen', pastoraatsgroepen rond het Paulusjaar, 'marktonderzoek' ten behoeve van parochiebladen en meting van de aanwezigheid van een missionair netwerk, maaltijdproject voor alleengaanden, oecumenische Bijbelgroep, peuterviering, pastoraat aan mensen met een verstandelijke beperking, voorbereiding op de Wereld Jongerendagen.

4.4 Ondersteuning van de profielhouders

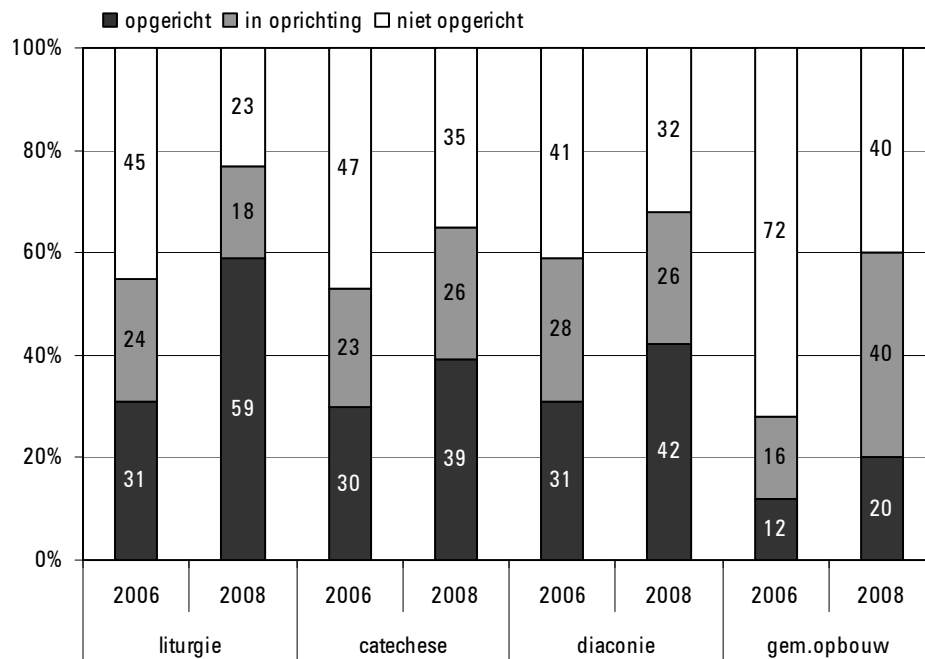
4.4.1 Ondersteuning door de beraden

Per profiel zijn er in het diocesane beleid beraadsgroepen samengesteld om de profielhouders te ondersteunen in de opzet en uitvoering van hun beleid. In de monitor is nagegaan hoe het met deze beraadsgroepen staat.

In de onderstaande tabel wordt duidelijk dat de beraadsgroepen veelal nog in ontwikkeling zijn. Bij liturgie zijn de meeste beraadsgroepen opgericht of in oprichting (77%). Bij catechese is dat 65%, bij diaconie 68% en gemeenschapsopbouw 60%. Dit betekent echter ook dat er bij gemiddeld eenderde van de profielen nog geen enkele sprake is van de oprichting van een beraadsgroep. Met name gemeenschapsopbouw blijft achter.

In vergelijking met 2006 is er echter sprake van een duidelijke groei, zowel in het aantal gerealiseerde beraadsgroepen als bij die in oprichting. De meeste groei is te zien bij de beraadsgroepen in oprichting voor het profiel gemeenschapsopbouw. Dit aantal is tweeënhalf keer zoveel geworden.

figuur 4.7 Beraadsgroepen voor profielen (in %)

Redenen voor het ontbreken van beraden

In een open vraag is ruimte geboden het ontbreken van een beraad toe te lichten. Binnen het profiel diaconie is dit omdat men vooral nog in de opbouwfase zit en nog niet zo lang samenwerkt met een recent aangestelde profielhouder, of een profielhouder ontbreekt. Ook worden tijdgebrek en andere prioriteitstelling als belangrijke oorzaken genoemd.

De profielhouders liturgie rapporteren dat het ontbreken van een beraad vooral te wijten is aan de nog niet, of net, voltooide samenwerkingverbanden en fusies. In 3 van de 12 reacties geeft men aan nog te zoeken naar de beste vorm voor de specifieke situatie, en het daarom beter te vinden nog even te wachten.

Het profiel gemeenschapsopbouw geeft als hoofdreden voor het ontbreken van een beraadsgroep hetzelfde beeld als diaconie: men is nog in de opbouwfase en er is (nog) geen profielhouder. Bij 4 van de 28 profielhouders die hebben gereageerd op de open vragen is er sprake van een vergaande terughoudendheid in het realiseren van een beraadsgroep. Men spreekt dan over het gebrek aan noodzaak, eerdere negatieve ervaringen met beraden en twijfels aan de toegevoegde waarde. Ook wordt in eenderde van de reactie genoemd dat de functie door andere – al bestaande - groepen wordt uitgevoerd of overgenomen.

Het ontbreken van een beraadsgroep binnen catechese wordt in veel gevallen geweten aan overgangsprikelen, men is er mee bezig, maar het gaat langzaam. In 3 van de 17 antwoorden wijst men op het moeizame proces om de veranderingen door te voeren bij de vrijwilligers.

Tevredenheid over de beraden

De tevredenheid onder profielhouders liturgie over de mate van meedenken over de ontwikkelingen in het werkveld door de beraadsgroepen is bijna unaniem (90%, in 2006 89%). Desgewenst wordt de evaluatie toegelicht. Men zoekt nog naar de juiste verhoudingen in tegenstrijdige belangen en verschil in visie, maar is vooral bezig met beleidsontwikkeling. Deskundigheidsbevordering blijkt soms wenselijk, terwijl andere profielhouders de beraadsgroep juist roemen om hun grote deskundigheid.

Van de profielhouders catechese is 83% tevreden (2006 78%). Men is vaak tevreden over de inzet van de vrijwilligers en de ideeën die zij inbrengen. Na aanloopmoeilijkheden komt het langzaam beter tot vorm. Men komt met name twee problemen tegen. De eerste betreft het moeilijk kunnen vinden van (geschikte) vrijwilligers, de tweede betreft het loslaten van ‘hoe men het altijd deed’. In een enkel geval heeft men een andere vorm gekozen, zoals een werkgroep.

Binnen het profiel diaconie is men in meer dan 90% van de gevallen tevreden over het beraad (2006 89%). Men spreekt bij de toelichting over: ‘stevige beraden, voortvarend te werk’. Men geeft echter ook aan in de opstartfase te verkeren, met de nodige zoekende houdingen. Deskundigheidsbevordering is ook binnen dit profiel soms gewenst.

Bij gemeenschapsopbouw is de tevredenheid over de beraden 71%. Dit is een redelijk percentage, maar een teruggang van 29 procentpunten in vergelijking

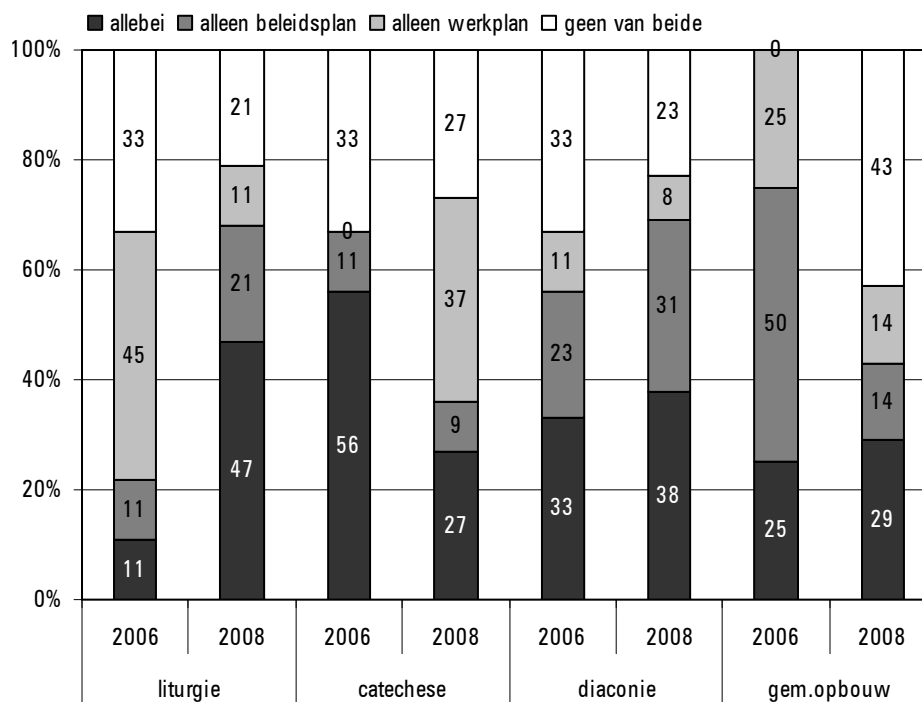
met 2006. Bij die meting was de tevredenheid 100%. Ook hier wordt de prille fase van het opstarten genoemd als reden voor de lagere tevredenheid. Men moet er nog aan wennen, het is onbekend terrein. Aan de andere kant wordt ook de deskundigheid van de leden van de beraden in een aantal gevallen genoemd.

Aanwezigheid werkplan en beleidsplan

De profielhouders is gevraagd naar de aanwezigheid van een beleidsplan en een werkplan in de beraadsgroepen. Binnen de drie profielen liturgie, catechese en diaconie zijn beraadsgroepen met een beleidsplan en/of een werkplan in gemiddeld driekwart van de gevallen een feit. In vergelijking met 2006 is dit ook een stijging van gemiddeld 9 procentpunten. Wanneer we de toename in het aantal parochieverbanden dat beschikt over een beraadsgroep, erbij nemen, is het duidelijk dat hier een stijgende lijn waarneembaar is.

Het beeld met betrekking tot de beraadsgroepen gemeenschapsopbouw is enigszins vertroebeld door een lage respons en het lage aantal parochieverbanden met een beraadsgroep gemeenschapsopbouw.

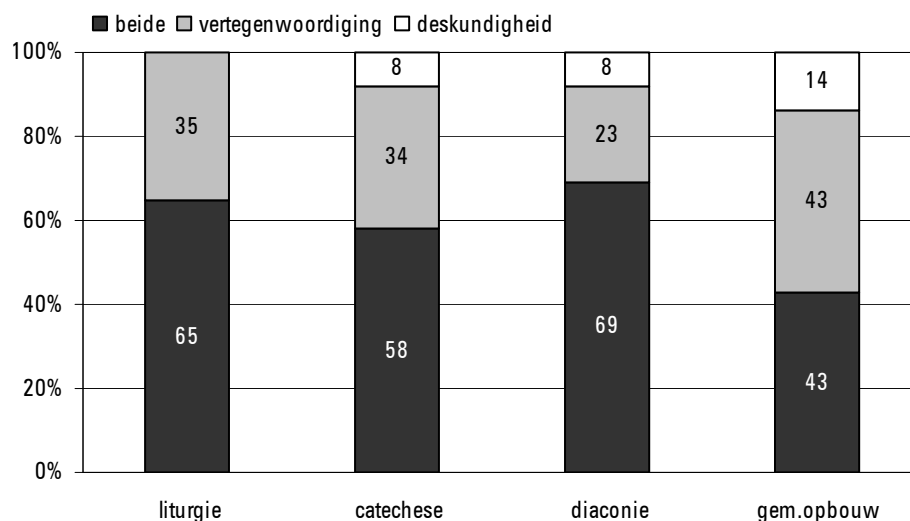
figuur 4.8 Beleidsplan en werkplan in beraadsgroepen* (in %)

* Alleen voor parochieverbanden met beraadsgroepen.

De samenstelling van het beraad heeft – op basis van deskundigheid, vertegenwoordiging of beide - bij liturgie, catechese en gemeenschapsopbouw volgens driekwart van de profielhouders een positieve invloed. De rest van de respondenten is neutraal). Bij diaconie is de helft positief, een kwart neutraal en een kwart negatief.

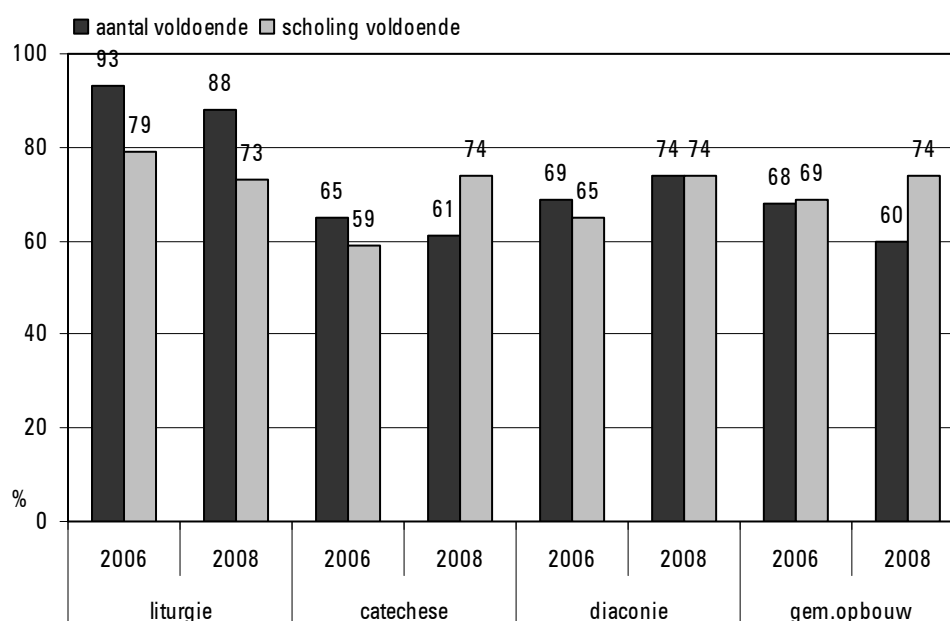
figuur 4.9 Samenstelling beraadsgroepen* (in %)

* Alleen voor parochieverbanden met beraadsgroepen met beleids- en/of werkplan.

4.4.2 Ondersteuning door vrijwilligers

figuur 4.10 Aantal en kwaliteit vrijwilligers (in %)

Naast de ondersteuning door beraadsgroepen is uiteraard de inzet van vrijwilligers bij de diverse activiteiten van belang, evenals hun scholing. Uit figuur 4.10 blijkt dat de situatie bij liturgie goed is te noemen, terwijl bij de overige drie profielen in circa tweederde van de gevallen de situatie althans voldoende is.

In vergelijking met de situatie van 2006 is er qua aantal vrijwilligers een teruggang te concluderen. Het percentage profielhouders dat voldoende vrijwilligers heeft, daalt, met uitzondering van diaconie.

De kwaliteit en de mate van scholing van de vrijwilligers echter is in de ogen van de profielhouders sinds 2006 gestegen, met uitzondering van liturgie. Vooral bij de profielhouders catechese is een duidelijke stijging waarneembaar met 15 procentpunten.

De betrokkenheid van de profielhouders bij de scholing van vrijwilligers is voor liturgie 97%, catechese 81%, diaconie 69% en gemeenschapsopbouw 74%.

5 Conclusies

In 2008 heeft voor de tweede keer een uitgebreide beleidsmonitor plaatsgevonden onder de parochieverbanden van het aartsbisdom Utrecht. Doelstelling was inzicht geven in de mate waarin de parochieverbanden binnen het aartsbisdom het beleid van het aartsbisdom kennen en uitvoeren, alsmede een beoordeling van de kwaliteit en effectiviteit van dit beleid. De respons was hoog en beter dan in 2006. Mogelijk is de non-respons met name gesitueerd bij parochieverbanden die minder ver gevorderd zijn met de vormgeving van het nieuwe diocesane beleid. In dat geval vormen de in deze rapportage gepresenteerde percentages veelal een bovengrens als het gaat om geëffectueerd diocesaan beleid. Anderzijds bevindt een aantal parochieverbanden zich nog midden in het proces van samenwerking en ontwikkeling van missionair beleid, en zullen naar verwachting binnen afzienbare tijd veel zaken alsnog tot stand komen.

5.1 Stuurgroepen en besturen: algemeen beleid en organisatie

Beleidsvorming

De bestuurlijke situatie in 2008 komt nog overeen met die in 2006. De diocesane beleidsdocumenten worden intensiever gebruikt dan in 2006. Meest gebruikt wordt de map *Op weg naar 2010. Informatiemap over samenvoeging van parochies*, alsmede de onderdelen ‘parochieverband’ en ‘parochiesecretariaat’ uit de map *Op weg ... naar missionaire geloofsgemeenschappen*. Meer dan de helft tot 80% van de stuurgroepen maakt hiervan geregeld of vaak gebruik. Ook de beleidsdocumenten over de pastoraatsgroep, de gebouwen en financiën en het vrijwilligersbeleid worden door bijna de helft van de stuurgroepen gebruikt.

Het oordeel over het diocesane beleid is net als in 2006 ambivalent: enerzijds wordt het diocesaan beleid ervaren als van boven opgelegd en moeilijk uitvoerbaar, anderzijds wordt het beleid wel geapprecieerd als een inspirerende en voortvarende weg tot verandering. De communicatie van het beleid kan beter. Het oordeel is identiek aan 2006.

De interne beleidscommunicatie met het pastorale team en de lokale bestuurlijke niveaus is goed tot voldoende, en beter dan in 2006. Ook de beleidscommunicatie met de parochianen is verbeterd.

Kerkgebouwen

Het gebruik van kerkgebouwen buiten de vieringen, zoals devotie, concerten en tentoonstellingen, is conform 2006. Niettemin is men minder tevreden over de benutting dan in 2006. In nog maar de helft van de parochieverbanden vindt men dat de meeste kerkgebouwen voldoende benut worden, terwijl in 2006 bijna tweederde dit vond.

Centraal secretariaat

Net als in 2006 bestaat er in de helft van de parochieverbanden een centraal secretariaat; in de meeste andere verbanden is er een in voorbereiding. In driekwart is er sprake van een betaalde secretariële kracht, een daling ten opzichte van 2006. De ondersteuning door het centrale secretariaat wordt als adequaat ondervonden en de bereikbaarheid, zowel qua tijd als plaats, is goed of voldoende. Ook dit beeld is niet of nauwelijks veranderd.

De bereikbaarheid van de parochieverbanden via nieuwe media is groot: 84% beschikt over een centrale email en de helft heeft een website, net als in 2006. Verder wordt naast het parochieblad en de plaatselijke dagbladen in toenemende mate gebruik gemaakt van met name gerichte mailings.

5.2 Teams en pastoraal beleid

Vorming en functioneren van de teams

In 60% van de responderende parochieverbanden zijn inmiddels vier profielhouders, in 32% drie. In totaal 93% met een goede bezetting, tegen 82% in 2006. De benoeming van profielhouders voor diaconie en gemeenschapsopbouw blijft nog iets achter, maar met name diaconie heeft een inhaalslag gemaakt in vergelijking met 2006.

Beleidsplannen zijn er in 59% van de parochieverbanden, bijna driemaal zoveel als in 2006. In 38% is bovendien een beleidsplan in voorbereiding. Het maken van werkplannen volgt deze cijfers. Aan het maken of evalueren van beleidsplannen wordt door de teams ruim een kwart van de vergadertijd besteed.

Voor de beleidsvorming worden vooral de diocesane beleidsdocumenten *Op weg naar 2010* en onderdeel 'parochieverband' uit de map *Op weg ... naar missionaire geloofsgemeenschappen* gebruikt. Daarnaast scoren ook 'parochiesecretariaat' en 'pastoraatsgroep' hoog in het gebruik. Opvallend is dat de typisch pastorale beleidsstukken door het team veel minder worden gebruikt.

Over het functioneren van het team is men redelijk tevreden. Begeleiding door teambegeleider en elkaar steunen in spirituele ontwikkelingen kunnen beter. Opvallend is de veel betere onderlinge communicatie in vergelijking met 2008.

Pastoraatsgroepen en vrijwilligers

Het aantal pastoraatsgroepen is flink gestegen: ruim de helft van de parochieverbanden heeft nu minimaal twee groepen. Het knelpunt van vacatures wordt wat minder ervaren. De communicatie is verbeterd. De groepen kunnen hun verantwoordelijkheid volgens de teamleiders beter aan dan in 2006, maar krijgen anderzijds ook minder verantwoordelijkheid. Blijkbaar speelt hier het probleem van scholing, want hierover wordt veel minder positief gedacht dan in 2006: slechts eenderde van de teamleiders acht de vrijwilligers in de pastoraatsgroepen voldoende geschoold. Niet verwonderlijk is dan ook dat men de ondersteuning van de pastoraatsgroepen door het team minder afdoende vindt dan in 2006.

Wanneer we de algemene tevredenheid over het functioneren van de pastoraatsgroepen bezien, dan blijkt dat eenderde van de teams vindt dat alle groepen voldoende functioneren. Daarnaast vindt de helft dat slechts een deel van de groepen voldoende functioneert, en ongeveer eenzesde van de teams dat alle pastoraatsgroepen in het parochieverband onvoldoende functioneren.

De helft van de parochieverbanden beschikt over voldoende vrijwilligers: er is vooral een tekort bij de bestuurlijke taken. Dit beeld is de afgelopen twee jaar niet gewijzigd.

In 41% van de parochieverbanden zijn er afspraken omtrent de scholing van vrijwilligers, een lichte stijging in vergelijking met 2006. De toerusting is ook verbeterd: tweederde tot driekwart vindt deze goed tot voldoende. De meeste behoefte aan scholing bestaat ten aanzien van spirituele verdieping en geloofskennis. De behoefte aan scholing voor inhoudelijke vaardigheden is sterk gedaald, voor algemene vaardigheden juist sterk gestegen. In totaliteit is de behoefte aan scholing volgens de teamleiders niet veranderd ten opzichte van 2006.

Interne scholing heeft een grote vlucht gemaakt, van 59% naar 88% van de parochieverbanden. De pastorale school en de diocesane kadervorming worden (veel) minder benut, gelijk aan 2006.

5.3 Functioneren van de profielen

Tijdsbesteding

De omvang van de aanstellingen is op alle profielen met enkele uren gestegen t.o.v. 2006. Alle profielhouders besteden de meeste tijd aan het eigen profiel, en daarnaast aan liturgie. Bij diaconie is de profielspecifieke inzet het laagste: 31% van de tijd.

Kijken we naar de tijdsbesteding, dan blijkt dat de meeste tijd wordt besteed aan de uitvoering (25% tot 40%). Organisatie met bijna 20% en toerusting van vrijwilligers (16%) volgen hierna. Bij gemeenschapsopbouw wordt relatief veel

tijd besteed aan beleidsontwikkeling en ondersteuning van andere teamleden, omdat dit profiel vaker de teamleider levert.

Samenwerking binnen het parochieverband

Enigszins verrassend is de constatering dat op de werkvelden liturgie en catechese in vergelijking met 2006 geen duidelijke toename van samenwerking binnen het parochieverband is te constateren. Voor diaconie is geen vergelijking mogelijk met 2006, bij gemeenschapsopbouw is niet gevraagd naar samenwerking.

Nieuwe initiatieven

Gemiddeld noemt circa 80% van de profielhouders nieuwe initiatieven in de afgelopen twee jaar, min of meer gelijk aan 2006. Bij gemeenschapsopbouw is sprake van een grote stijging van ruim 60% naar 86% van de profielhouders.

Ondersteuning

Het aantal bestaande of in ontwikkeling verkerende beraadsgroepen is in vergelijking met 2006 flink gestegen. Bij liturgie heeft nu 59% van de parochieverbanden een beraadsgroep, bij catechese en diaconie circa 40%. Bij gemeenschapsopbouw zijn net als in 2006 de minste beraadsgroepen aanwezig, al is ook hier het aantal gegroeid tot 20% van de parochieverbanden.

De profielhouders zijn bijna unaniem tevreden over de beraadsgroepen, net als in 2006. Gemiddeld genomen is er ook iets vaker sprake van een beleidsplan en/of werkplan.

De samenstelling van de beraadsgroepen is meestal op basis van vertegenwoordiging en deskundigheid, of anders alleen op basis van vertegenwoordiging.

De inzet van vrijwilligers is licht gedaald ten opzichte van 2006. Alleen bij diaconie is er sprake van een verbetering. Over de scholing is men meer tevreden dan in 2006, met uitzondering van het werkveld liturgie.